Izazovi ekološke poljoprivrede u Europskoj uniji iz perspektive administracije i poljoprivrednika

Brečević, Anamarija

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Agriculture / Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:204:636124

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

Repository Faculty of Agriculture University of Zagreb

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

AGRONOMSKI FAKULTET

IZAZOVI EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE U EUROPSKOJ UNIJI IZ PERSPEKTIVE ADMINISTRACIJE I POLJOPRIVREDNIKA

DIPLOMSKI RAD

Anamarija Brečević

Zagreb, travanj, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

AGRONOMSKI FAKULTET

Diplomski studij:

Agrobiznis i ruralni razvitak

IZAZOVI EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE U EUROPSKOJ UNIJI IZ PERSPEKTIVE ADMINISTRACIJE I POLJOPRIVREDNIKA

DIPLOMSKI RAD

Anamarija Brečević

Mentor: prof. dr. sc. Ramona Franić

Neposredni voditelj: dr. sc. Tihana Kovačićek

Zagreb, travanj, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

AGRONOMSKI FAKULTET

IZJAVA STUDENTA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, **Anamarija Brečević**, JMBAG 1003103625, rođena 13. srpnja 1994. u Puli, izjavljujem da sam samostalno izradila diplomski rad pod naslovom:

IZAZOVI EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE U EUROPSKOJ UNIJI IZ PERSPEKTIVE ADMINISTRACIJE I POLJOPRIVREDNIKA

Svojim potpisom jamčim:

- da sam jedina autorica/jedini autor ovoga diplomskog rada;
- da su svi korišteni izvori literature, kako objavljeni tako i neobjavljeni, adekvatno citirani ili parafrazirani, te popisani u literaturi na kraju rada;
- da ovaj diplomski rad ne sadrži dijelove radova predanih na Agronomskom fakultetu ili drugim ustanovama visokog obrazovanja radi završetka sveučilišnog ili stručnog studija;
- da je elektronička verzija ovoga diplomskog rada identična tiskanoj koju je odobrio mentor;
- da sam upoznata/upoznat s odredbama Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu (Čl. 19).

U Zagrebu, dana _____ _____

Potpis studenta / studentice

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

AGRONOMSKI FAKULTET

IZVJEŠĆE

O OCJENI I OBRANI DIPLOMSKOG RADA

Diplomski rad studentice **Anamarija Brečević**, JMBAG 1003103625, naslova

IZAZOVI EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE U EUROPSKOJ UNIJI IZ PERSPEKTIVE ADMINISTRACIJE I POLJOPRIVREDNIKA

obranjen je i ocijenjen ocjenom _____ , dana _____ .

Povjerenstvo:			potpisi:
1.	prof. dr. sc. Ramona Franić	mentor	_____
	dr. sc. Tihana Kovačićek	neposredni voditelj	_____
2.	prof. dr. sc. Ivo Grgić	član	_____
3.	prof. dr. sc. Ivica Kisić	član	_____

Sadržaj

1. Uvod 1
1.1. Cilj istraživanja 2
2. Pregled literature 3
3. Metode rada 6
4. Ekološka poljoprivreda u Republici Hrvatskoj 7
4.1. Struktura biljne proizvodnje 11
4.2. Struktura stočarske proizvodnje 13
5. Zakonska regulativa u ekološkoj poljoprivredi 16
5.1. Zakonska regulativa u ekološkoj poljoprivredi prije pristupanja u Europsku uniju 16
5.2. Zakonska regulativa u ekološkoj poljoprivredi nakon pristupanja EU 18
6. Subvencioniranje ekološke proizvodnje u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji od 2003. godine 21
7. Iskustva poljoprivrednika i administracije 23
7.1. OPG Held, Velika Barna 23
7.2. OPG Trgovac Miško Mijo, Čazma 25
7.3. OPG Marinkov, Kraljevec 26
7.4. Obiteljsko eko gospodarstvo Nakani, Velika Pisanica 27
7.5. Savjetodavna služba 29
7.6. Upravni odjel za poljoprivredu, zaštitu okoliša i ruralni razvoj 29
7.7. Regionalna razvojna agencija 30
8. Zaključak 32
9. Literatura 34
10. Prilog 36
Životopis 47

Sažetak

Diplomskog rada studentice Anamarije Brečević, naslova

IZAZOVI EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE U EUROPSKOJ UNIJI IZ PERSPEKTIVE ADMINISTRACIJE I POLJOPRIVREDNIKA

Tijekom posljednjeg desetljeća uočen je porast interesa poljoprivrednika za bavljenjem ekološkom proizvodnjom što pokazuje da je globalni trend prelaska na ekološku poljoprivredu zahvatio i Republiku Hrvatsku. U promatranom razdoblju (2009.-2016.) na području Bjelovarsko-bilogorske županije (BBŽ), zabilježen je znatan porast u broju ekoloških proizvođača kao i u površinama pod ekološkom proizvodnjom. Ciljevi rada su utvrditi promjene u broju ekoloških proizvođača na razini Hrvatske, utvrditi strukturu površina pod ekološkom proizvodnjom (biljna i stočarska proizvodnja) na razini Hrvatske, te na primjeru BBŽ-a identificirati promjene u politikama koje reguliraju ekološku proizvodnju prije i nakon pristupanja EU. Istraživanje je obuhvatilo razdoblje od 2009. do 2016. godine. Uz statističke podatke Eurostata, Ministarstva poljoprivrede i Državnog zavoda za statistiku i analizu sadržaja pravilnika o ekološkoj proizvodnji, za potrebe rada proveo se polustrukturirani intervju s poljoprivrednicima i djelatnicima raznih službi na području BBŽ-a.

Ključne riječi: ekološka proizvodnja, poljoprivrednici, Bjelovarsko-bilogorska županija

Summary

Of the master's thesis – student Anamarija Brečević, entitled

CHALLENGES OF ECOLOGICAL AGRICULTURE IN THE EUROPEAN UNION FROM ADMINISTRATIONS' AND FARMERS' PERSPECTIVE

Over the past decade, an increasing interest of farmers has been observed in ecological production, which indicates that the global trend of transition to ecological agriculture has also affected the Republic of Croatia. In the research period on the observed area of Bjelovar-Bilogora County (BBZ), there has been a significant increase in the number of organic producers as well as in organic production areas. The aims of this paper are to identify changes in the number of organic producers in Croatia, to determine the structure of organic production area (crop and livestock production) in Croatia, and also to identify BBZ's changes in policies that regulate organic production before and after EU accession. The research covered the period from 2009. to 2016. Along with the Eurostat, Ministry of Agriculture and Croatian Bureau of Statistics data and the content analysis of the Organic Production Act, a semi-structured interview with farmers and employees of various services in the Bjelovar-Bilogora County was conducted.

Keywords: organic production, farmers, Bjelovar-Bilogora County

1. Uvod

Smatra se da je uzgoj biljaka i pripitomljavanje životinja započelo prije 11.000 do 12.000 godina (Larson i sur., 2014.). Početak poljoprivredne djelatnosti je bio utemeljen na principima ekološke poljoprivrede jer se ne zna točan početak primjene organskih gnojiva (Kisić, 2014.).

Ekološka poljoprivreda je sustav poljoprivrednog gospodarenja koji teži etički prihvatljivoj, ekološki čistoj, socijalno pravednoj, i gospodarski isplativoj poljoprivrednoj proizvodnji (Znaor, 1996.). Glavni cilj ekološke poljoprivrede je poboljšanje života i kakvoće prehrane čovjeka, no ništa manje važni nisu i zaštita okoliša, povećanje plodnosti tla te bolje gospodarenje energijom.

Ljudi diljem svijeta sve više prepoznaju hranu iz ekološkog uzgoja kao hranu visoke kvalitete koja za sebe veže samo pozitivne posljedice, što za potrošače, što za okoliš. Stoga ne čudi činjenica da je u brojnim državama uočen porast interesa za bavljenjem ekološkom proizvodnjom.

Ekološka poljoprivreda u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (BBŽ) počinje na inicijativu nekolicine entuzijasta koji su u poljoprivrednu proizvodnju uveli praktične metode i spoznaje o ekološkoj proizvodnji hrane, uvažavajući zdrav način življenja i zaštitu okoliša. Nakon toga, uslijedilo je osnivanje Udruge "Eko kultura" koja je brojila velik broj proizvođača, prerađivača i potrošača iz cijele županije. Bjelovarsko-bilogorska županija je prepoznala potencijal ekološke proizvodnje i 2003. godine započinju sa subvencioniranjem registriranih proizvođača ekoloških proizvoda. Njihov program subvencioniranja za cilj je imao povećanje broja proizvođača ekoloških proizvoda i površina pod ekološkom proizvodnjom. Sufinanciranje prestaje 2013. godine nakon pristupanja Europskoj uniji (EU). Pretpostavka rada je da je do prestanka sufinanciranja došlo zbog složenosti propisa EU, porasta broja proizvođača i nedostatnih financijskih i administrativnih kapaciteta BBŽ.

1.1. Cilj istraživanja

Ciljevi istraživanja su:

1. utvrditi promjenu u broju ekoloških proizvođača u razdoblju 2009.-2016. na razini Hrvatske,
2. utvrditi strukturu površina pod ekološkom proizvodnjom i strukturu stočarske proizvodnje u razdoblju 2009.-2016. na razini Hrvatske,
3. na primjeru BBŽ-a identificirati promjene u politikama koje reguliraju ekološku proizvodnju prije i nakon pristupanja EU.

2. Pregled literature

Gugić i sur. (2017.) rade SWOT analizu ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj. Kao najvažnije snage ističu raspoložive agroekološke resurse i značajno povećanje površina i broja poljoprivrednika koji se bave ekološkom proizvodnjom. Najvažnije prilike smatraju porast potražnje za ekološkim proizvodima i izvozni potencijal ekoloških proizvoda. Kao najveće slabosti vide dugogodišnji trend depopulacije i starenja ruralnog prostora te nepovoljnu vlasničku i posjedovnu strukturu poljoprivrednog zemljišta. Pojedine komplicirane zakonske procedure i nedostatna stručna potpora poljoprivrednim proizvođačima su, prema autorima, najveće prijetnje ekološkoj proizvodnji (Tablica 2.1.).

Tablica 2.1. SWOT analiza ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj

Snage (S)	Slabosti (W)
- raspoloživi agroekološki resursi za ekološku poljoprivredu - značajno povećanje površina i broja poljoprivrednih gospodarstava uključenih u ekološki uzgoj bilja i domaćih životinja - povećani interes poljoprivrednih gospodarstava za ekološku poljoprivredu - relativno niska potrošnja agrokemikalija u konvencionalnoj i integriranoj proizvodnji zbog čega je moguć lakši prijelaz na ekološki proizvodni sustav - postojanje normativnog okvira - povoljan geoprometni smještaj	- dugogodišnji trend depopulacije i starenja ruralnog prostora - nepovoljna vlasnička i posjedovna struktura poljoprivrednog zemljišta (usitnjenost i fragmentiranost zemljišnog posjeda) - degradacija poljoprivrednih prostora nekorištenjem u primarnoj namjeni - nedostatna domaća ekološka poljoprivredna proizvodnja - nedostatni prerađivački kapaciteti - visoki troškovi ekološke proizvodnje uz upitnu profitabilnost - (pre)visoka cijena ekoloških proizvoda na domaćem tržištu - neodgovarajuća razina tehnoloških i marketinških znanja o ekološkoj poljoprivredi - nerazvijenost domaćeg tržišta ekoloških proizvoda i inputa za ekološku proizvodnju - nedovoljno praćenje i kontrola ekoloških proizvoda na domaćem tržištu - nedostatna suradnja, horizontalna i vertikalna, te neusklađenost među nadležnim institucijama
Prilike (O)	**Prijetnje (T)**
- porast potražnje za ekološkim proizvodima - izvozni potencijal ekoloških proizvoda - novi trendovi u turizmu koji pogoduju razvoju ruralnog turizma - proširenje proizvodnog asortimana - okrupljavanje proizvodnje i prodaje - uspostava efikasnog sustava otkupa i distribucije ekoloških proizvoda - uključivanje civilnog društva u razvoj ekološke poljoprivrede - raspoloživa sredstva iz fondova EU	- razmjerno komplicirane pojedine zakonske procedure i postupci implementacije ekološke poljoprivrede - nedostatna stručna potpora ekološkim proizvođačima - tržišni pritisak jeftinijih ekoloških proizvoda iz okruženja - moguće afere zbog zloupotreba naziva „eko“ ili „bio“ - nedovoljna apsorpcija i korištenje sredstava iz fondova EU zbog nepripremljenosti potencijalnih korisnika

Izvor: Gugić i sur., 2017.: 28

Za potrebe završnog rada na temu „Razvoj ekološke poljoprivrede u RH“, Vijoleta Berisha (2016.) provela je empirijsko istraživanje na 69 studenata Fakulteta ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“ u Puli. Provela je anketu o procjeni osviještenosti ispitanika o značenju i značaju ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj. Autorica ističe kako su odgovori na pitanja o predmetnoj temi vrlo kontradiktorni i kako su potvrdili konfuziju studenata u svezi navedenoga, nedovoljnu razinu znanja, ali i nezainteresiranost o temi. Svi ispitanici su s pojmom ekološke poljoprivrede upoznati te oko polovice njih smatra kako su proizvodi dobiveni na taj način precijenjeni. Osim toga, preko 14% ispitanika odgovorilo je kako smatraju da ne postoji razlika u kvaliteti između konvencionalnih i ekoloških proizvoda.

Puđak i Bokan (2011.) zaključuju kako se ekološka poljoprivreda financijski isplati; i u Hrvatskoj i svijetu tržište je nezasićeno ekološkim proizvodima što znači da kupci postoje, ali problem ipak u nekom segmentu postoji. Prelazak s konvencionalne na ekološku poljoprivredu nije niti lagan niti jednostavan. Autorice ističu da se u načinu proizvodnje i distribucije hrane, prehrambenim stilovima i navikama, ogleda smjer društvenog razvoja i vrednote koje stoje u temelju tih izbora. U tom smislu, Hrvatsku su okvalificirale kao neproizvođačku, uvozno-ovisnu, tehnološki konzervativnu, konvencionalno usmjerenu zemlju, koja bi svoju komparativnu prednost očuvane i relativno čiste zemlje mogla upotrijebiti kao dragocjeni resurs.

3. Metode rada

Prilikom izrade rada korišteni su primarni i sekundarni izvori podataka. Primarni podaci prikupljeni su u lipnju i srpnju 2018. godine prilikom polustrukturiranog intervjua s djelatnicima Upravnog odjela za poljoprivredu, zaštitu okoliša i ruralni razvoj, Regionalne razvojne agencije i Savjetodavne službe u BBŽ. Osim toga, proveden je i intervju s vlasnicima gospodarstava koji se bave ekološkom poljoprivredom. Pitanja postavljena u intervjuu prilagođena su svakoj skupini ispitanika čiji se primjer nalazi u prilogu. Izvori sekundarnih podataka su podaci Eurostata za cijelu Hrvatsku, Državnog zavoda za statistiku te Ministarstva poljoprivrede. Osim toga, u sekundarne izvore spadaju i internet izvori o pravilnicima i zakonima koji su bili na snazi prije i nakon ulaska u Europsku uniju. Za analizu vremenskog niza podataka o broju ekoloških proizvođača, strukturi površina pod ekološkom proizvodnjom i o strukturi stočarske proizvodnje korišteni su trendovi, indeksi i stopa promjene.

4. Ekološka poljoprivreda u Republici Hrvatskoj

Tijekom posljednjeg desetljeća uočen je porast interesa poljoprivrednika za bavljenjem ekološkom proizvodnjom što pokazuje da je globalni trend prelaska na ekološku poljoprivredu zahvatio i Republiku Hrvatsku. Prema Grahovcu (2005.) cjelokupni razvoj ekološke poljoprivrede odvijao se u tri razdoblja. Prvo je razdoblje do 1991. godine kada je mali broj entuzijasta krenuo s ekološkom proizvodnjom. U ovom razdoblju se može izdvojiti gospođu Zlatu Nanić (www.zlatananic.hr) koja se ekološkim uzgojem hrane, iz zdravstvenih razloga, počela baviti 1975. godine u Vukomeričkim goricama. Desetak godina kasnije preselila se u Habijanovac nedaleko Vrbovca gdje je kupila seosko imanje koje je razvila u prvo ekološko imanje u Hrvatskoj. Svoje stečeno znanje prenosila je u obrazovnom programu HR od 1988., a u pisanom obliku savjete je za biološki uzgoj davala u časopisu „Holon“. Nedugo nakon što je nekolicina poljoprivrednika započela s ekološkom proizvodnjom, pojavilo se i nekoliko agronomskih stručnjaka koji su nastojali javnost upoznati s ekološkom poljoprivredom.

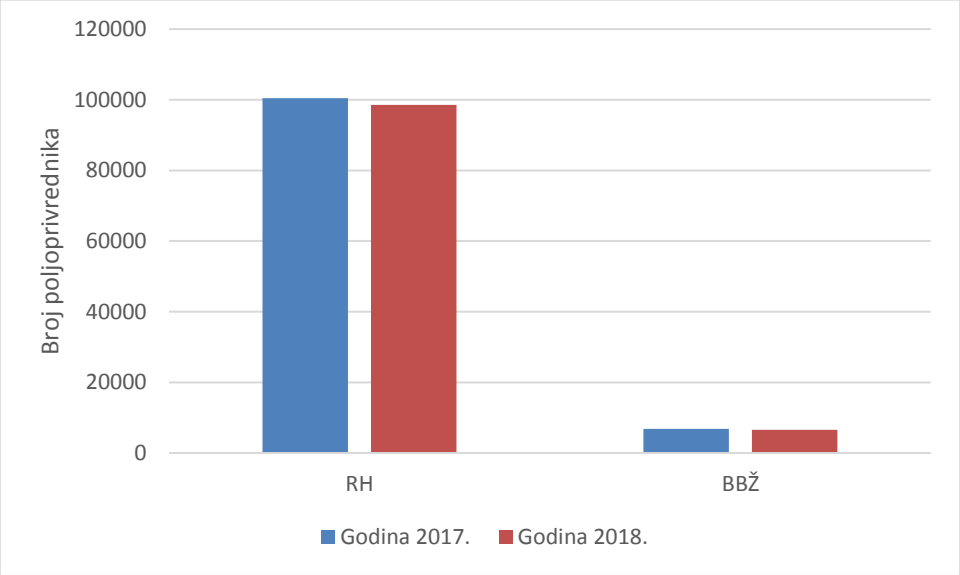
Nakon toga slijedi razdoblje od 1991. godine do 2001. godine kada se pojavljuju prve prodavaonice zdrave hrane, osnivaju se udruge i Savez za biološko organsko gospodarenje (BIOS). Kad se govori o razvoju ekološke poljoprivrede unutar znanstvenih institucija onda je važno spomenuti prof. dr. sc. Jana Čižeka koji propagira taj oblik poljoprivrede na Agronomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 1990. do 1992. organizirao je nekoliko sastanaka 50 eksperata za donošenje standarda u proizvodnji hrane u organsko-biološkom gospodarstvu (Kisić, 2014.). Stoga su 1993. objavljene prve smjernice za razvoj ekološke poljoprivrede u ovom dijelu Europe. U tom razdoblju, proizvodi u prodavaonicama su većinom bili uvezeni i visokih cijena, no i to je pridonijelo približavanju ovog načina proizvodnje potrošačima. Osim toga, udruge su svojim djelovanjem putem seminara, tečajeva, sajmova i izložbi utjecale na javnost.

Treće razdoblje je od 2001. godine do 2012. godine. Njega obilježava donošenje Zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN br. 12/01, 14/01 i 79/07) kao i uloga države u razvoju ekološke poljoprivrede. Osim navedenog Zakona vrlo je važno spomenuti i Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu (NN 87/02) kojim je definirana vrsta i visina državnih potpora i naknada u poljoprivredi. Tim su Zakonom omogućeni 30% veći poticaji za ekološku proizvodnju u odnosu na konvencionalnu. Poticaji su se ostvarivali po hektaru, litri, kilogramu, košnici itd., ovisno o grupi proizvoda čija se proizvodnja potiče. Dodatne potpore osim jedinica lokalnih i regionalnih samouprava davalo je i Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Ono je od 2008. godine nudilo sufinanciranje troškova stručnog nadzora i troškova certificiranja u visini od 50%.

Može se reći da od 2013. godine do danas traje četvrto razdoblje povezano s ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju kada se Zakon o ekološkoj proizvodnji i označavanju

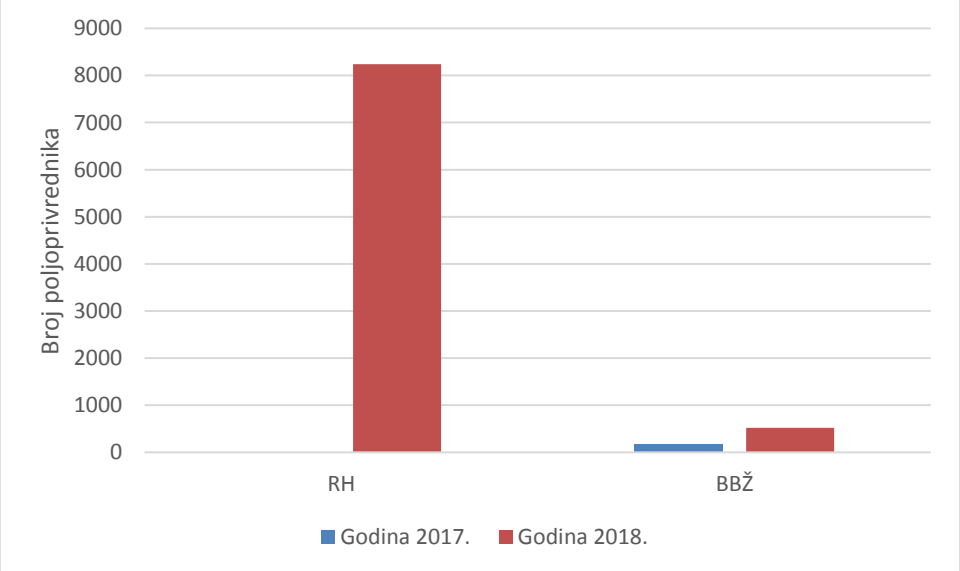
ekoloških proizvoda (NN 139/10) uskladio s Uredbom Komisije (EZ-a) br. 889/08, te Uredbom Vijeća (EZ-a) br. 834/07 o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda.

Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2018. godine se na ostvarivanje prava na potpore prijavilo ukupno 98.560 poljoprivrednika od čega je 6.596 s područja Bjelovarsko-bilogorske županije. Što se ekološke proizvodnje tiče, prijavljeno je 8.242, od čega je 518 s područja Bjelovarsko-bilogorske županije (Grafikoni 4.1. i 4.2.).

Grafikon 4.1.: Broj prijavljenih poljoprivrednika za ostvarivanje prava na potpore u poljoprivredi za 2017. i 2018. godinu

Izvor: APPRRR, 2017., 2018., obrada autora

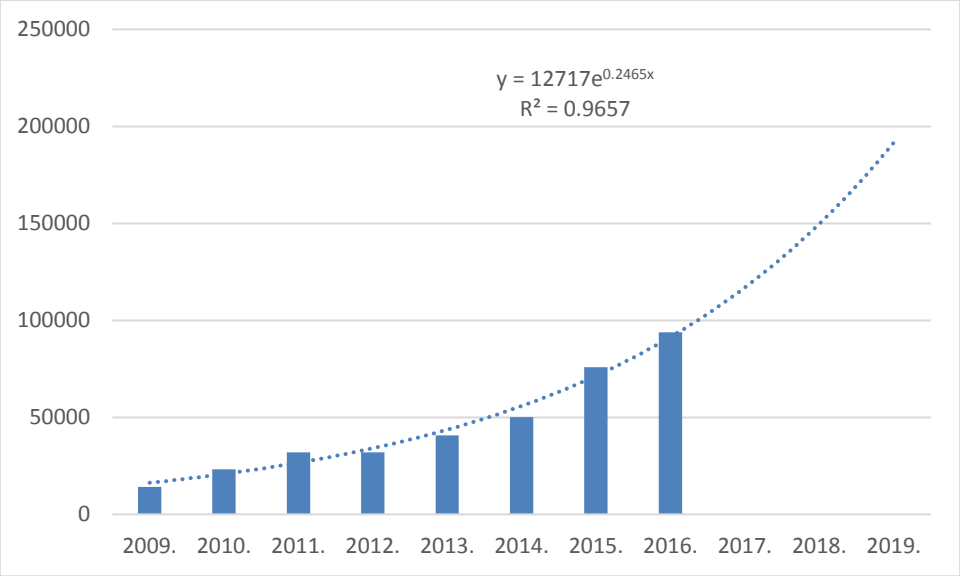

Grafikon 4.2.: Broj prijavljenih poljoprivrednika za ostvarivanje prava na potpore u ekološkoj poljoprivredi za 2017. i 2018. godinu

Izvor: APPRRR, 2017., 2018., obrada autora

Prema podacima FiBL Statistics-a (2018.) zemlje s najvećim površinama u ekološkom uzgoju su Australija s oko 27 milijuna hektara, Argentina s 3 milijuna i SAD s 2 milijuna hektara. Ekološke površine u Australiji zauzimaju 8,77% poljoprivrednih površina, u Argentini 2,28%, u SAD-u 0,59%, a u RH 6,15%. Iz čega zaključujemo da RH, s 93 tisuće hektara u ekološkom uzgoju, u usporedbi s ovim državama, zauzima zavidan postotak i konkurira u tom smislu.

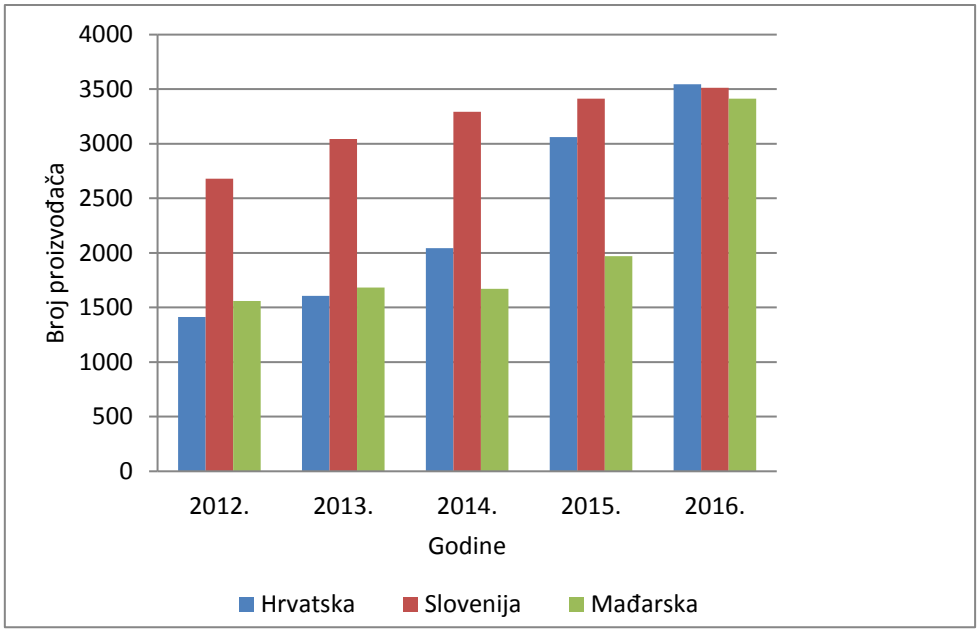
Na grafikonu 4.3. je vidljiv porast udjela površina pod ekološkom proizvodnjom u promatranom razdoblju (2009.-2016.). Izuzetak je samo 2012. kada je došlo do neprimjetnog smanjenja od 0,02%. Promatrajući verižne indekse, najveći porast je zabilježen 2010. godine (64,04%) i 2015. godine (51,6%). U 2016. godini pod ekološkom proizvodnjom je bilo 93.814 hektara, odnosno 6,07% površina. U promatranom razdoblju, prosječni godišnji porast površina pod ekološkom proizvodnjom bio je 30,96%. Eksponencijalni trend ($y=12717e0,2465x$; $R^2 = 0,9657$) predviđa rast površina i njihovo skoro udvostručenje 2019. godine (Grafikon 4.3., Prilog 10.1.).

Grafikon 4.3.: Površine pod ekološkom proizvodnjom u razdoblju od 2009.-2016., ha i trend (polinom 4. stupnja)

Izvor: DZS, obrada Ministarstvo poljoprivrede, 2017., obrada autora

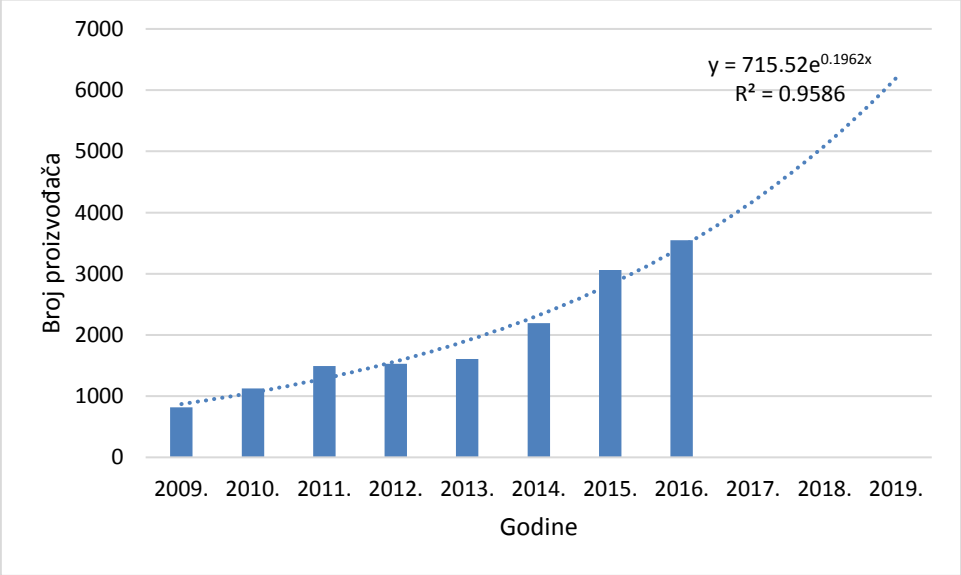
Prema podacima Eurostata država s najvećim brojem ekoloških proizvođača u EU nedvojbeno je Italija s 64.227 ekoloških proizvođača. S nama susjednim zemljama, Slovenijom i Mađarskom imamo vrlo male razlike pa tako RH ima 3.546, Slovenija 3.513 te Mađarska 3.414 ekoloških proizvođača. Podaci su bili dostupni za razdoblje od 2012. do 2016. i u promatranom razdoblju Slovenija ima najviše ekoloških proizvođača. Prve dvije godine (2012. i 2013.) ima preko 40% više ekoloških proizvođača u odnosu na Hrvatsku i Mađarsku, da bi 2016. broj ekoloških proizvođača u sve tri države bio približno jednak. (Grafikon 4.4., Prilog 10.2.).

Grafikon 4.4.: Broj ekoloških proizvođača u Hrvatskoj, Sloveniji i Mađarskoj u razdoblju 2012.-2016.

Izvor: Eurostat, 2017., obrada autora

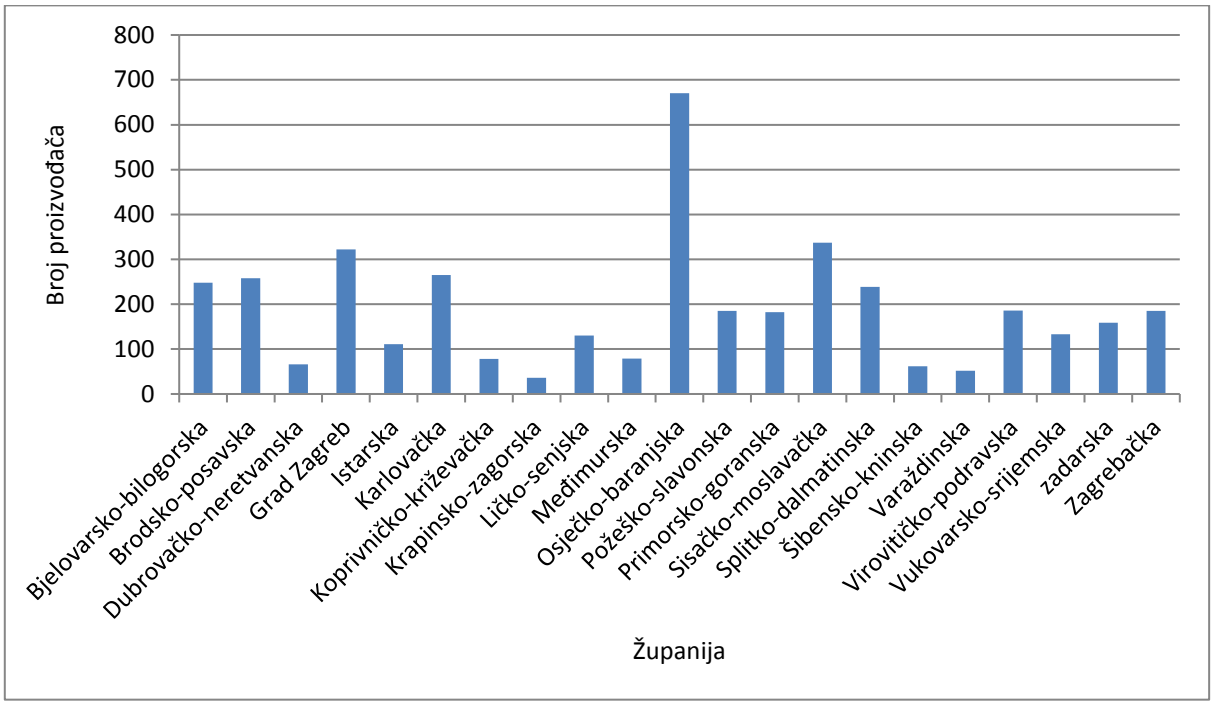
Podaci o ekološkim proizvođačima za razdoblje od 2010. do 2016. su preuzeti s mrežnih stranica Ministarstva poljoprivrede (MP, 2017.a). Zanimljivo je kako se podaci MP-a i Eurostata razlikuju za 2012. i 2014. godinu. Ministarstvo poljoprivrede bilježi veći broj ekoloških proizvođača. Neovisno o izvoru podataka, jasno je uočljiv porast poljoprivrednika koji se bave ekološkom poljoprivredom. Stopa promjene u promatranom razdoblju iznosi 23,33%. Eksponencijalni trend ($y=715,52e^{0,1962x}$; $R^2 = 0,9586$) predviđa skoro pa udvostručenje broja ekoloških proizvođača 2019. godine (Grafikon 4.5., Prilog 10.3.).

Grafikon 4.5.: Broj ekoloških proizvođača u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2009.–2016.

Izvor: MP, 2017.a, obrada autora

Prema broju registriranih ekoloških proizvođača u 2017. godini prednjači Osječko-baranjska županija sa 670 upisanih u Upisnik proizvođača u ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Druga po redu, s 337 je Sisačko-moslavačka, a slijede Grad Zagreb s 322, Karlovačka s 265, Brodsko-posavska s 258 i Bjelovarsko-bilogorska 248 (MP, 2017.b) (Grafikon 4.6., Prilog 10.4.).

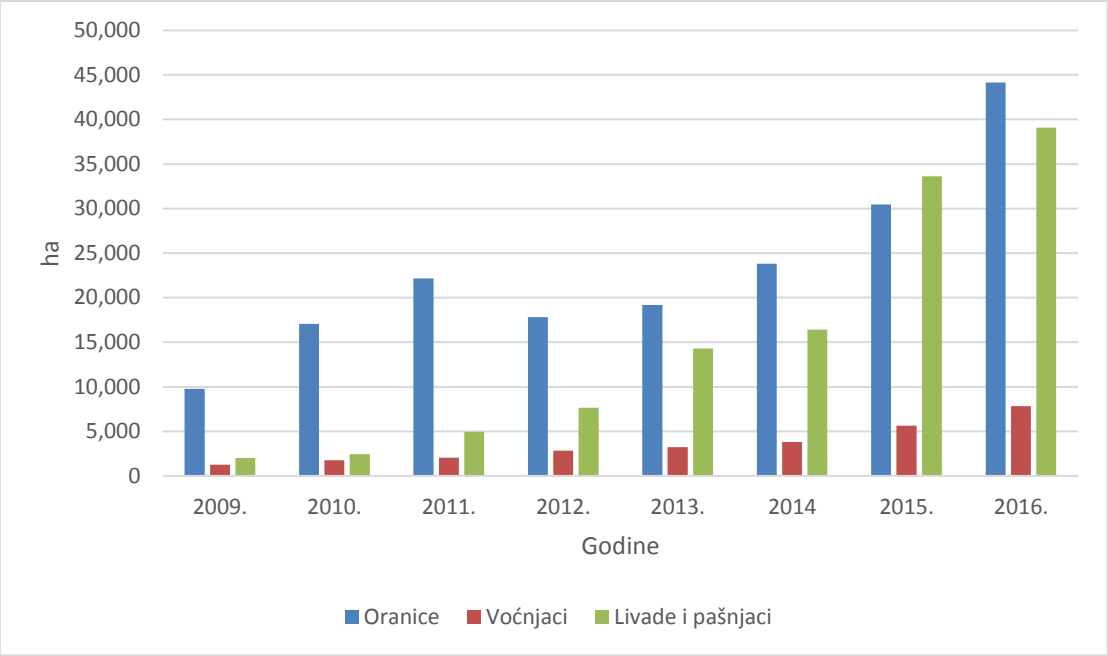

Grafikon 4.6.: Broj subjekata u ekološkoj proizvodnji po županijama za 2017. godinu

Izvor: MP, 2017.b, obrada autora

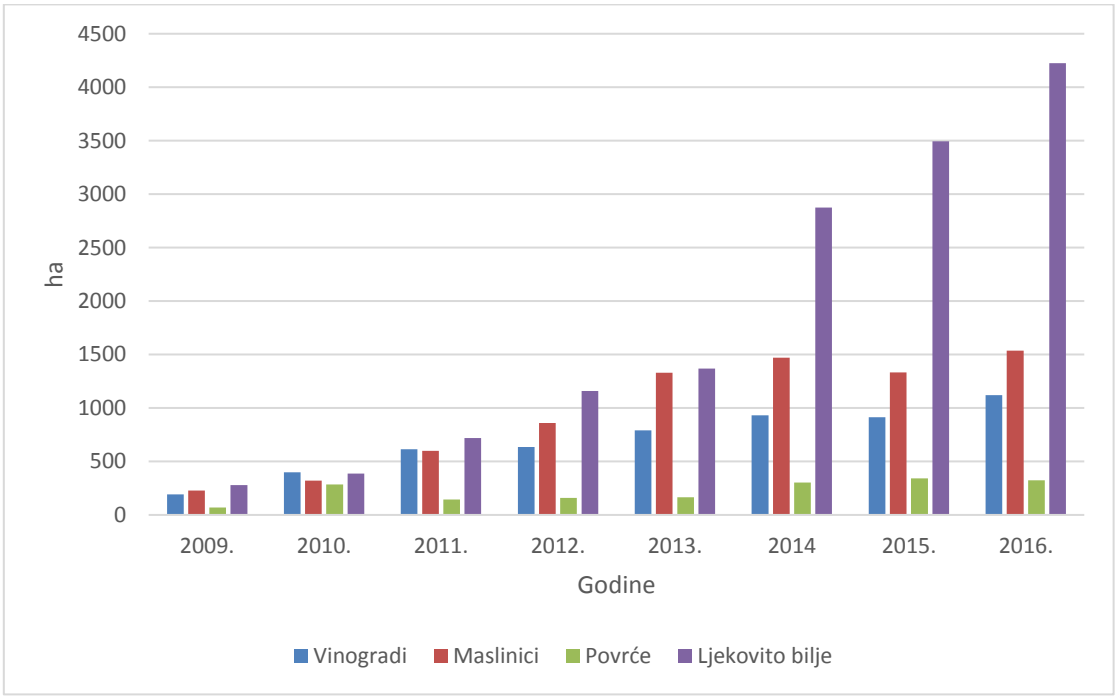
4.1. Struktura biljne proizvodnje

U strukturi ekološke biljne proizvodnje analizirani su podaci Ministarstva poljoprivrede (2017.a) za površine oranica, voćnjaka, vinograda, maslinika, livada i pašnjaka, povrća, ljekovitog bilja, rasadnika i ostalih trajnih nasada, neobrađenog zemljišta te površina pod ugarom. U razdoblju od 2009. do 2016. zabilježeno je povećanje svih površina i smanjenje površina neobrađenog zemljišta (za skoro 16 puta). Najviše površina zauzimaju oranice, zatim livade i pašnjaci te voćnjaci, a na najmanje površina se uzgaja povrće. Najveće povećanje površina je zabilježeno kod površina pod ugarom, livadama i pašnjacima te ljekovitim biljem. Prosječni godišnji rast površina livada i pašnjaka u razdoblju 2009.-2016. je bio 52,93%, a površina pod ljekovitim biljem 47,44% (Grafikoni 4.1.7. i 4.1.8., Prilog 10.5.).

Grafikon 4.1.7.: Površine pod ekološkom proizvodnjom oranica, voćnjaka te livada i pašnjaka u razdoblju 2009.-2016.

Izvor: MP, 2017.a, obrada autora

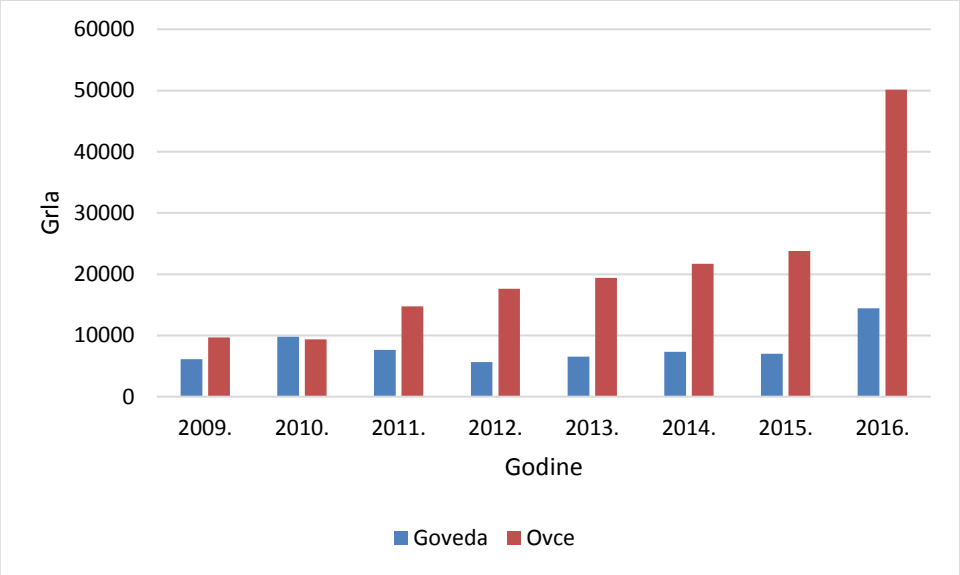

Grafikon 4.1.8.: Površine pod ekološkom proizvodnjom vinograda, maslinika, povrća i ljekovitog bilja u razdoblju 2009.-2016.

Izvor: MP, 2017.a, obrada autora

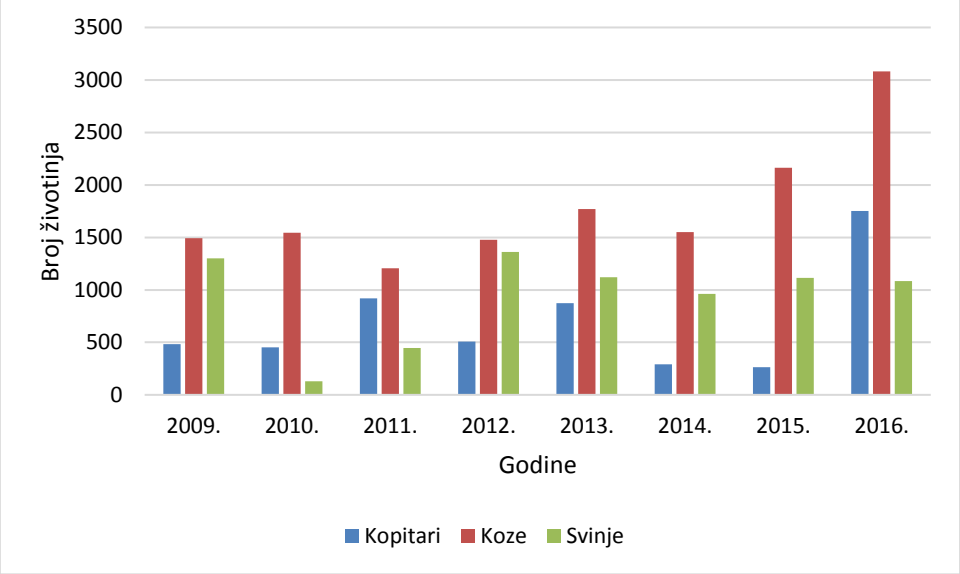
4.2. Struktura stočarske proizvodnje

U razdoblju od 2009. do 2013. godine zabilježen je porast broja kopitara čiji se broj nakon toga smanjuje pa se 2016. godine naglo povećava. Slično je i kod uzgoja kunića, čiji se broj do 2016. smanjio na pet grla, a sličan primjer opadanja nalazimo i kod uzgoja svinja, pčela i kod proizvoda akvakulture (MP, 2017.a) (Grafikoni 4.2.9., 4.2.10., 4.2.11., 4.2.12., Prilog 10.6.).

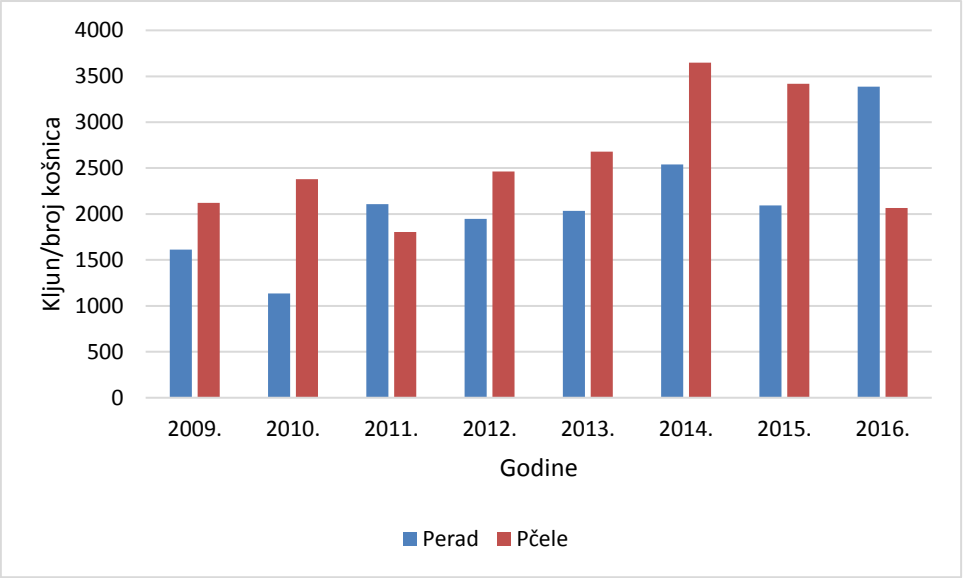
Grafikon 4.2.9.: Broj goveda i ovaca u razdoblju 2009.–2016.

Izvor: MP, 2017.a, obrada autora

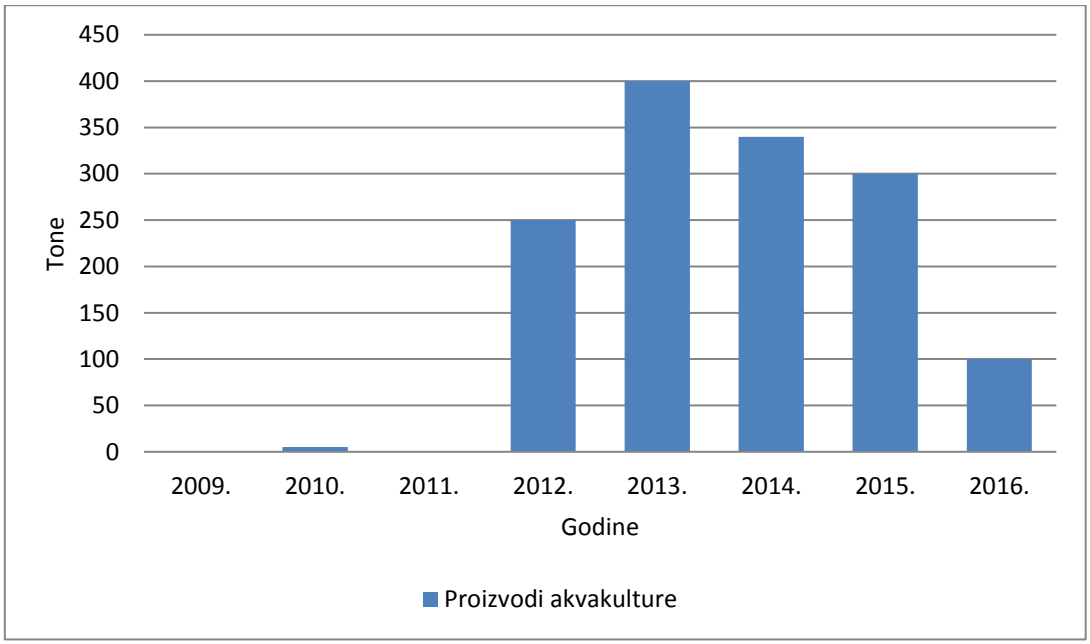
Grafikon 4.2.10.: Broj kopitara, koza i svinja u razdoblju 2009.-2016.

Izvor: MP, 2017.a, obrada autora

Grafikon 4.2.11.: Broj peradi i pčela u razdoblju 2009.-2016.

Izvor: MP, 2017.a, obrada autora

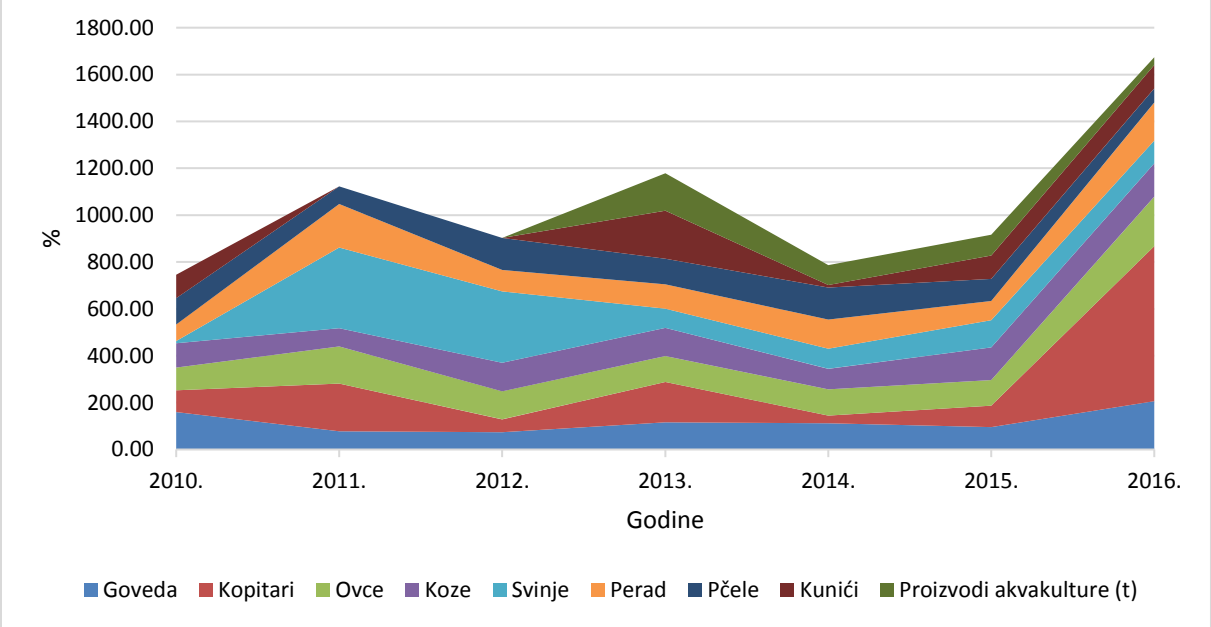

Grafikon 4.2.12.: Proizvodi akvakulture u razdoblju 2009.–2016.

Izvor: MP, 2017.a, obrada autora

Prema izračunu verižnih indeksa i stope promjene vidimo da je broj grla goveda u 2010. godini 59,44% veći u odnosu na prethodnu 2009. godinu. U 2011. i 2012. godini je taj broj manji za oko 20% od prethodne godine. Također, u promatranom razdoblju broj grla goveda se prosječno godišnje povećavao za 13%. Prema izračunu verižnih indeksa i stope promjene vidimo da je broj grla kopitara u 2014. godini za 66,70% manji u odnosu na 2013. godinu, a u 2016. godini 561,51% veći u odnosu na 2015. godinu. Prosječni godišnji rast broja kopitara iznosio je 20,18%. Broj ovaca raste od 2011., a najveći indeks je zabilježen je 2016. kada je broj ovaca u odnosu na 2015. porastao za 206,26%. Ipak, prosječna stopa promjene je u

promatranom razdoblju iznosila 20,47%. Kod koza je vidljivo da je broj grla većinom svake godine veći od prethodne osim u 2011. godini kada je 21,94% manji u odnosu na 2010. godinu i u 2014. godini kada je 12,27% manji u odnosu na 2013. godinu. U promatranom razdoblju zabilježen je prosječni godišnji rast broja koza od 10,9%. Nadalje, broj svinja ima velika variranja iz godine u godinu pa je tako 2010. godine broj bio 89,99% manji u odnosu na 2009., a 2011. 244,62% veći u odnosu na 2010. godinu. Stopa promjene otkriva kako je u promatranom razdoblju prosječni godišnji pad broja svinja bio 2,63%. Što se peradi tiče, broj kljunova se u većini promatranih godina povećava u odnosu na prethodnu osim u 2010., 2012. i 2015. godini. Prosječna stopa promjene u promatranom razdoblju za perad iznosi 11,19%. Također, broj košnica se u većini promatranih godina povećava u odnosu na prethodnu osim u 2011., 2015. i 2016. godini, tako da stopa promjene u promatranom razdoblju iznosi -0,38%. Kod kunića je vidljivo da nema promjene u odnosu na prethodnu godinu u 2010., 2015. i 2016. godini. Ali ipak je zabilježen znatan pad u odnosu na 2009., a stopa promjene iznosi -90%. U akvakulturi je verižne indekse moguće računati samo za razdoblje 2013.-2016. i u tom razdoblju je zabilježeno smanjenje proizvodnje od čak prosječno 64,75% godišnje (Grafikon 4.2.13., Prilog 10.6.)

Grafikon 4.13.: Verižni indeksi ekološke stočarske proizvodnje u razdoblju 2009.-2016.

Izvor: MP, 2017.a, obrada autora

5. Zakonska regulativa u ekološkoj poljoprivredi

5.1. Zakonska regulativa u ekološkoj poljoprivredi prije pristupanja u Europsku uniju

Prvi Zakon vezan za ekološku proizvodnju bio je Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda donesen 14. veljače 2001. godine (NN br. 12/01, 14/01). Te iste godine donesen je i prvi Zakon o poljoprivredi iz čega možemo zaključiti da se potencijal ekološke proizvodnje prepoznao vrlo rano što je rezultiralo zakonskim reguliranjem iste godine kad i poljoprivrede općenito.

U to vrijeme ekološka proizvodnja je regulirana i različitim podzakonskim propisima:

- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji životinjskih proizvoda (NN br. 13/02 i 10/07)
- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji u uzgoju bilja i u proizvodnji biljnih proizvoda (NN br. 13/02 i 10/07)
- Pravilnik o sustavu ocjenjivanja sukladnosti u ekološkoj proizvodnji (NN br. 91/01 i 25/08)
- Pravilnik o preradi u ekološkoj proizvodnji (NN br. 13/02 i 8/08)
- Pravilnik o deklaraciji i označavanju ekoloških proizvoda (NN br. 10/07)
- Pravilnik o uvjetima i načinu upisa u upisnike ekološke proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN br. 13/02 i 112/07)
- Pravilnik o stručnom nadzoru u ekološkoj proizvodnji (NN br. 13/02 i 10/07)
- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji u preradi vlakana (NN br. 81/02)
- Pravilnik o visini naknade troškova za provedbu stručnog nadzora nad ekološkom proizvodnjom i troškova utvrđivanja sukladnosti s temeljnim zahtjevima (NN br. 41/08)
- Popis nadzornih stanica za obavljanje stručnog nadzora nad ekološkom proizvodnjom (NN br. 81/02, 15/04 i 22/06)
- Popis pravnih osoba za provedbu postupka potvrđivanja nad ekološkom proizvodnjom (NN br. 81/02, 15/04)

Posljednji zakon prije pristupanja Republike Hrvatske EU koji je regulirao ekološku proizvodnju stupio je na snagu 18. prosinca 2010. godine pod nazivom Zakon o ekološkoj poljoprivredi i označavanju ekoloških proizvoda (NN 139/10). Pristupanjem u EU zakon prestaje važiti, a ekološku proizvodnju reguliraju Direktive Europske Komisije (EK).

Kao što je ranije spomenuto, prvi Zakon koji je regulirao ekološku proizvodnju bio je Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN br. 12/01). Zakonom se uređivala ekološka proizvodnja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, prerada u ekološkoj proizvodnji, označavanje i trgovina ekoloških proizvoda i druga pitanja važna za

provođenje jedinstvenog sustava ekološke proizvodnje. Svrha ekološke proizvodnje ista je kao i danas, zaštita zdravlja i života ljudi, zaštita prirode i okoliša i zaštita potrošača. Prema Zakonu, ekološka proizvodnja je poseban sustav održivoga gospodarenja u poljoprivredi i šumarstvu koji obuhvaća uzgoj bilja i životinja, proizvodnju hrane, sirovina i prirodnih vlakana, te preradu primarnih proizvoda, a uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode, zahvate i sustave, najpovoljnije koristeći plodnost tla i raspoložive vode, prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobraza, povećanje prinosa i otpornosti biljaka s pomoću prirodnih sila i zakona, uz propisanu uporabu gnojiva, sredstava za zaštitu bilja i životinja, sukladno s međunarodno usvojenim normama i načelima. Zakonom su se, osim ekološke proizvodnje, definirali i najvažniji pojmovi vezani za nju.

Drugi jednako važan zakon koji je uređivao ekološku proizvodnju i označavanje ekoloških proizvoda bio je Zakon o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda. Definicija ekološke proizvodnje navedena u ovom Zakonu je kraća u usporedbi s prvim Zakonom te podrazumijeva način proizvodnje koja koristi postupke i metode u skladu ovog Zakona uključujući skladištenje, preradu, prijevoz i prodaju ili opskrbu krajnjih potrošača.

U prvom se Zakonu o ekološkoj proizvodnji objašnjavaju značenja 11 najvažnijih i najuobičajenijih pojmova vezanih za ekološku proizvodnju, dok se u Zakonu iz 2010. godine definira 26 izraza među kojima su i oni malo manje uobičajeni. Primjer toga je značenje 'faze proizvodnje, pripreme i distribucije', 'pomoćnih tvari u procesu proizvodnje', 'reklamiranje' i mnogi drugi. Osim razlike u opširnosti definiranja pojedinih izraza, vidljiva je razlika i u sadržaju Zakona. Zakonom iz 2001. godine se u velikoj mjeri iznose zadaće pojedinih državnih tijela kod ispunjavanja uvjeta vezanih za ekološku proizvodnju dok se, s druge strane, u Zakonu iz 2010. godine definiraju opći ciljevi te opća i posebna načela ekološke proizvodnje. Posebna načela su primjenjiva na primarnu proizvodnju, preradu ekološke hrane i preradu ekološke hrane za životinje. Osim toga, Zakonom o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda definirana su i razna proizvodna pravila; proizvodnja na gospodarstvu, pravila za biljnu i stočarsku proizvodnju, pravila za organizme u akvakulturi, proizvodnja prerađene hrane kao i iznimke od pravila. Nadalje, spomenuti Zakon sadržava poglavlja vezana za označavanje ekoloških proizvoda, kontrolu nad ekološkom proizvodnjom, trgovinu s trećim zemljama, upravni i inspekcijski nadzor što je zajedno temelj za održivi razvoj ekološke proizvodnje uz osiguravanje učinkovitog funkcioniranja tržišta, zaštitu tržišnog natjecanja, osiguravanje povjerenja potrošača i zaštitu interesa potrošača.

Oba Zakona promiču i govore o istoj svrsi ekološke proizvodnje, međutim, u Zakonu iz 2010. godine je to opširnije rečeno gdje su opći ciljevi: uspostavljanje održivog sustava upravljanja u poljoprivredi koji će pridonositi visokoj razini biološke raznolikosti, poštovati prirodne sustave, očuvati tlo, vodu, biljke i životinje odnosno njihovu dobrobit, a pritom se odgovorno koristeći energijom i prirodnim resursima; proizvodnja proizvoda visoke kakvoće i proizvodnja širokog spektra hrane postupcima koji ne štete okolišu, ljudima i životinjama.

Jedan od važnijih zakona bio je i Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 153/09) donesen 29. prosinca 2009. godine. Njime su definirani svi dionici i njihove uloge u regionalnom razvoju Republike Hrvatske. Zakon određuje da svaka županija mora donijeti svoju razvojnu strategiju koja će doprinijeti ukupnom razvoju Hrvatske. Bjelovarsko-bilogorska županija donosi i objavljuje Razvojnu strategiju BBŽ-a 2011.-2013. u prosincu 2010. godine. Područja koja je Strategija obuhvaćala odnosila su se na demografiju, komunalnu infrastrukturu, gospodarstvo, zaštitu okoliša i mnoga druga. U poglavlju o gospodarstvu izdvojena je i ekološka poljoprivreda kao jedna od najvažnijih gospodarskih djelatnosti. Županija je ekološku poljoprivredu prepoznala kao alternativu očuvanju zdravlja ljudi i okoliša te je zbog toga 2003. godine započela s pružanjem potpora registriranim proizvođačima. Kao prepreke ekološkoj poljoprivredi navedeni su nedostatak skladišnih kapaciteta, radne snage i edukacije ekoloških poljoprivrednika, te skupa procedura izdavanja potvrdnica za eko proizvodnju. Kao jedan od prioriteta bila je i zaštita okoliša u kojoj su između ostalog zaključili kako postoji potreba za edukacijom stanovništva, promicanjem zaštite okoliša i promoviranjem gospodarskih aktivnosti temeljenih na ekološki prihvatljivim načelima. Nadalje, kako bi povećali konkurentnost gospodarstva, kao cilj unutar Mjere 1.1.1.[1], postavljeno je povećanje svijesti i motiviranje poljoprivrednika na ekološki uzgoj hrane održavanjem raznih radionica, seminara, povezivanjem poljoprivrednika radi razmjene iskustva i znanja i dr. Neovisno o činjenici da se 10% ukupnih površina pod ekološkom proizvodnjom nalazi u BBŽ-u, prosječna veličina poljoprivrednih površina u Županiji je mala te je tu prepoznata mogućnost razvoja. Stoga se težilo povećanju površina pod ekološkom proizvodnjom za 17%, a proizvodnjom za 25% u Mjeri 1.1.2.[2].

5.2. Zakonska regulativa u ekološkoj poljoprivredi nakon pristupanja EU

Nakon pristupanja Europskoj uniji na snagu stupaju novi zakonodavni okviri vezani za ekološku proizvodnju. Najveća razlika u odnosu na pretpristupno razdoblje je reguliranje ekološke proizvodnje Zakonom o poljoprivredi, odnosno Zakonom o provedbi Uredbi Vijeća Europske zajednice i Pravilnikom o ekološkoj proizvodnji. Zakonska regulativa uključuje nacionalne propise i prateće uredbe EU. Nacionalni propisi obuhvaćaju:

- Zakon o poljoprivredi (NN br. 30/15)
- Zakon o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda (NN br. 80/13, 14/14)
- Pravilnik o ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji (NN br. 86/13)

Uredbe EU se odnose na:

[1] Ministarstvo poljoprivrede (2015). Uprava za ruralni razvoj: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Mjera 1. Operacija 1.1.1. Edukacija poljoprivrednih proizvođača

[2] Ministarstvo poljoprivrede (2015). Uprava za ruralni razvoj: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Mjera 1. Operacija 1.1.2. Razvoj ekološke i integrirane poljoprivrede

- Uredba Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda i stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 2092/91
- Uredba Komisije (EZ) br. 889/2008 o podrobnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda s obzirom na ekološku proizvodnju, označivanje i kontrolu
- Uredba Komisije (EZ) br. 1235/2008 o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 s obzirom na režime za uvoz ekoloških proizvoda iz trećih zemalja

Zakon o poljoprivredi (NN 30/15) ekološku proizvodnju regulira kroz posebno poglavlje. Poglavlje se odnosi na kontrolni sustav koji je u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede te Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji koji vodi Agencija za plaćanja. Osim toga, u Zakonu nisu navedena pravila kojih se treba pridržavati u ekološkoj proizvodnji.

Usvajanjem nacionalnih propisa i uredbi EU došlo je do promjena i novina. Na samom početku Uredbe Komisije (EZ) br. 889/2008 definirani su pojmovi i njihovo značenje te je to zajedničko svim propisima neovisno o razdoblju. Među važnijim promjenama su pravila koja vrijede za smještaj stoke i postupke uzgoja gdje su između ostalog definirane najmanje dopuštene površine u zatvorenom i otvorenom prostoru i druge karakteristike smještaja kod različitih vrsta životinja. Osim toga, Uredbom su definirane sirovine za hranu za životinje biljnog, životinjskog i mineralnog podrijetla kao i aditivi u hrani te proizvodi za čišćenje i dezinfekciju zgrada i objekata za uzgoj životinja. Osim navedene Uredbe važno je spomenuti i Uredbu Komisije (EZ) br. 1235/2008 u kojoj su definirana sva pravila vezana za uvoz ekoloških proizvoda iz trećih zemalja.

Kako bi potrošači lakše razlikovali proizvode iz ekološke proizvodnje od proizvoda iz konvencionalne proizvodnje, od presudnog značaja je označavanje ekoloških proizvoda. Početak označavanja proizvoda iz ekološke poljoprivrede unutar EU započelo je krajem 1990-ih godina. Izabran znak bio je neobvezujući i ekološki uzgajivači ga nisu morali stavljati na svoje proizvode. Taj sustav označavanja trajao je do 2010. godine kad je unutar EU odlučeno da je pristup zastario i da se mora osmisliti novi znak koji će svi ekološki proizvedeni proizvodi morati sadržavati. Za navedeni znak otvoren je javni natječaj te je te iste godine odabran nama svima poznat ekoznak (slika 5.1.). Počeo se primjenjivati 1. srpnja 2010. godine s prijelaznim razdobljem od dvije godine, a od 1. srpnja 2012. godine obvezan je na svim zapakiranim EU ekološkim proizvodima. Činjenica da je ekoznak postao obvezujući predstavlja promjenu u odnosu na prijašnje označavanje ekoloških proizvoda kao i promjenu u označavanju ekoloških proizvoda s područja naše države. Uz obvezujući ekoznak Europske unije pri označavanju, reklamiranju i prezentiranju ekoloških proizvoda s područja naše države moguće je staviti i neobvezujući hrvatski ekoznak (slika 5.2.). Ako se određeno gospodarstvo odluči na proizvodnju prema ekološkim principima, ono mora proći sljedećih pet koraka: poznavanje Zakona i Pravilnika, stručna kontrola, upis u upisnik ekoloških uzgajivača, izdavanje certifikata, korištenje ekoznaka (Kisić, 2014.).

Slika 5.1. Obvezujući EU znak za ekološke proizvode od 1. srpnja 2012. godine
Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Slika 5.2. Neobvezujući znak za hrvatski „ekoproizvod“ od 1. srpnja 2013. godine
Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Kao što je ranije rečeno, prema Zakonu o poljoprivredi (NN 30/15), Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji vodi Agencija za plaćanja što je u pretpristupnom razdoblju bila zadaća Ministarstva poljoprivrede. Ono što je zajedničko propisima prije i nakon ulaska u EU je način koji se dolazi do certifikata. Certifikat jamči da cijelu proizvodnju odnosno uzgoj, skladištenje, transport, distribuciju i označavanje nadziru kontrolna tijela u ekološkoj poljoprivredi koja su za to ovlaštena od Ministarstva poljoprivrede. Preduvjet za upis u Upisnik je priloženi zapisnik o obavljenoj stručnoj kontroli od strane ovlaštenog kontrolnog tijela. Svaki sljedeći nadzor se provodi minimalno jednom godišnje, a ovisno o eventualnim nepravilnostima, može se provesti i više puta u jednoj godini. Kontrolno tijelo ili kontrolna ustanova nasumično dolazi u kontrolne posjete, ponajviše nenajavljeno, na temelju opće ocjene rizika nesukladnosti s pravilima ekološke proizvodnje, uzimajući u obzir najmanje rezultate prethodnih kontrola, količinu predmetnih proizvoda i rizik zamjene proizvoda (EK, 2008.b).

S ciljem unaprjeđenja kvalitete života i održivosti gospodarskog razvitka ruralnih područja kao i osiguranja kulturnog, socijalnog i demografskog oporavka hrvatskih sela donesen je Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011.—2016. godine. Osnovni cilj bio je povećanje udjela površina pod ekološkom poljoprivredom do 2016. godine na 8%. Do ove projekcije došlo se na temelju zabilježenog rasta površina pod ekološkom proizvodnjom u razdoblju od 2006.-2009. godine od prosječno 33% (MP, 2011.). Procjenilo se da bi do kraja 2016. godine 90.000 ha površina trebalo biti pod ekološkom

poljoprivredom s oko 5.000 registriranih ekoloških proizvođača. Kako bi se cilj postigao, akcijski plan postavljao je niz akcija kojima su se sudionici poticali na razvoj ekološke poljoprivrede. Prvo i najvažnije bilo je educiranje i informiranje ekoloških proizvođača kako bi stekli znanje i informacije potrebne za uspješno poslovanje. Slijedi podizanje svijesti potrošača o ekološkim proizvodima, poticanje prerade ekološke hrane s ciljem dobivanja proizvoda s dodanom vrijednošću te povećanja konkurentnosti proizvoda, potaknuti stvaranje partnerskih odnosa svi sudionika u lancu ekološke proizvodnje i slično.

Nakon pristupanja EU donesen je Program ruralnog razvoja 2014.-2020. godine odobren 26. svibnja 2015. godine od strane Europske komisije. Programom je definirano 18 mjera koje imaju za cilj povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije, ali i unaprjeđenja životnih i radnih uvjeta u ruralnim područjima (MP, 2015.). Za ekološke proizvođače bitna je mjera 11 s dvije Podmjere: Podmjera 11.1. Plaćanja za prijelaz na prakse i metode ekološkog uzgoja i Podmjera 11.2. Plaćanja za održavanje praksi i metoda ekološkog uzgoja. Cilj je potaknuti nove korisnike da se uključe u sustav ekološke proizvodnje, a istovremeno potaknuti stare da nastave s aktivnostima. Na taj se način nastoji očuvati kvaliteta vode, zraka i tla, nastoji se doprinijeti zdravlju ljudi i dobrobiti životinja.

6. Subvencioniranje ekološke proizvodnje u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji od 2003. godine

Ekološka poljoprivreda u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (BBŽ) počinje inicijativom i okupljanjem poljoprivrednika u drugoj polovici 1990.-ih. Nakon toga, uslijedilo je osnivanje udruge koja je brojila velik broj proizvođača, prerađivača i potrošača iz cijele županije. Udruga "Eko kultura" bila je među prvim udrugama koje su se bavile pitanjem ekološke poljoprivredne proizvodnje, no više ne posluje uspješno kao nekad. Osnovna zadaća Udruge bila je uvođenje praktičnih metoda i spoznaja o ekološkoj proizvodnji hrane istovremeno uvažavajući zdrav način življenja i zaštitu okoliša.

Bjelovarsko-bilogorska županija je prepoznala značaj i potencijal ekološke proizvodnje i 2003. godine započinje sa subvencioniranjem registriranih proizvođača ekoloških proizvoda. Program subvencioniranja je imao za cilj povećanje broja proizvođača ekoloških proizvoda i površina pod ekološkom proizvodnjom. Putem Javnog poziva dodjeljivala su se sredstva u visini od 50% troškova stručne kontrole i izdavanja potvrdnice odnosno certifikata. Osim toga, do 2008. godine Županija podupire proizvođače u njihovoj promociji na tržištu, točnije sajmovima i manifestacijama s prehrambenom i poljoprivrednom tematikom (Tablica 6.2.). Subvencioniranje je prestalo pristupanjem EU zbog porasta broja ekoloških proizvođača i nedostatnih financijskih kapaciteta. Nastavak sufinanciranja 2018. godine sugerira kako je članstvo u EU pozitivno utjecalo na osiguranje potrebnih financijskih sredstava.

Tablica 6.2.: Subvencioniranje ekoloških proizvođača u BBŽ od 2003.–2012.

Godina	Stručna kontrola i potvrđivanje	Subvencioniranje nastupa na sajmovima	Broj korisnika
2003.	35.782,23	2.500,00	21
2004.	43.706,59	6.000,00	25
2005.	48.544,63	7.500,00	35
2006.	99.802,79	8.991,60	22
2007.	121.359,10	5.084,48	28
2008.	141.420,40	1.000,00	46
2009. (u 2010.)	56.627,63	-	28
2011.	41.937,83	-	22
2012.	69.950,62	-	47
UKUPNO:	659.131,82 kn	31.076,08 kn	

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu, zaštitu okoliša i ruralni razvoj BBŽ-a, 2013.

Kako bi obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG) zadovoljilo kriterije prijave za dodjelu županijskih sredstava ono je moralo biti upisano u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava kao i u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji u Ministarstvu poljoprivrede (osim za one koji s ekološkom proizvodnjom tek počinju). Također, njihovo prebivalište kao i poljoprivredne površine i stoka morala su biti na području BBŽ-a. Nakon ispunjenih kriterija i prikupljene potrebne dokumentacije, slijedila je prijava i vrijeme čekanja na odobrenje.

Županija je sa subvencioniranjem prestala 2013. godine te ponovo počela u studenom 2018. godine objavljivanjem Javnog poziva za dodjelu potpore ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji (Prilog 10.7. i 10.8.).

Natječaji se ne razlikuju mnogo, no neke stavke su ipak promijenjene. Potpora za troškove stručne kontrole i izdavanja certifikata se u oba slučaja dodjeljuje u iznosu 50% prihvatljivih troškova. Međutim, u 2018. godini je to najviše 2.000 kn po korisniku dok je 2013. godine bilo 10.000 kn. Također, u natječaju objavljenom 2018. godine nije naveden uvjet o veličini površine koja se u trenu podnošenja zahtjeva mora obrađivati te o uzgoju koji se odvija na tom području.

7. Iskustva poljoprivrednika i administracije

Kako bi se dobio uvid u iskustva i stavove poljoprivrednika i administracije, u lipnju i srpnju 2018. godine proveden je intervju na četiri OPG-a i s troje administrativnih djelatnika.

7.1. OPG Held, Velika Barna

Nositelj ovog OPG-a potječe iz poljoprivredne obitelji u kojoj je od svojih roditelja naučio živjeti od zemlje, tj. baviti se poljoprivredom. Nakon prijevremenog umirovljenja zbog ranjavanja na dužnosti, odlučio je iskoristiti svoje vrijeme i znanje te je kupio imanje s namjerom uzgoja ovaca (solčavsko-jezerska ovca). Ovce je imao jednu do dvije godine na imanju od pet do šest hektara zemlje. Imanje je bilo zapušteno dvadesetak godina, no odlučio se za njega isključivo zbog mira jer se nalazilo na osami. Na temelju savjeta krajem 2005. godine krenuo je u razmatranje opcije ulaska u ekološku proizvodnju radi većih državnih potpora na zemlju.

Vlasnik OPG-a ističe kako mu je prehrana ovaca predstavljala najveći problem prilikom započinjanja s ekološkom proizvodnjom. Naime, tada se u prehrani moglo koristiti 30% pšenice i kukuruza iz konvencionalne poljoprivrede. Međutim, zabranom korištenja konvencionalno uzgojenih usjeva u prehrani ovaca i nemogućnosti nabavke isključivo ekološki uzgojene hrane, ispitanik napušta ekološki uzgoj ovaca. Ispitanik ističe kako su dodatne probleme predstavljali manja masa i duži period rasta janjadi jer su ugostitelji, kao njegovi najveći kupci, tražili što deblje i mlađe janje.

Što se tiče Udruge ekoloških poljoprivrednika Bjelovarsko-bilogorske županije, od početka je smatrao kako ne bi imao koristi od toga, a financijska pomoć mu nije bila potrebna jer je sa svojom mirovinom mogao pokriti sve troškove. Osim toga, znao je što želi pa mu savjeti ostalih poljoprivrednika i Savjetodavne službe nisu bili potrebni. Smatrao je pretencioznim graditi velike staje i kupovati velike traktore što je tada Savjetodavna služba savjetovala. Što se promidžbe tiče, smatrao je da je nepotrebno biti izlagač na sajmovima u sklopu Udruge, ali je sam par godina odlazio na Bjelovarski sajam u Gudovcu.

Za vrijeme subvencioniranja stručne kontrole i nastupanja na sajmovima, vlasnik ovog OPG-a koristio je samo one vezane za stručnu kontrolu. Kontrola je iznosila 11.000 kn, a nakon podnošenja zahtjeva prema Županiji, ona je subvencionirala 50% ukupnog iznosa. Smatra da su subvencije bile veoma korisne, no Županija ih je ukinula 2012. godine zbog povećanja broja ekoloških proizvođača što oni više nisu mogli financirati. Ističe kako kod prijava na subvencije nije imao nikakvih problema.

Kako je gore već navedeno, vlasniku OPG-a nije bila potrebna financijska pomoć, no zbog prilike subvencioniranja koje je Županija nudila on se prijavio. Iz tog razloga, prestanak subvencioniranja zbog nedostatka financija, što je uslijedilo zbog povećanja broja ekoloških proizvođača, nije mu predstavljao problem.

Na pitanje o Mjeri 11[3] Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. rekao je da za nju nikad nije čuo te da se prijavljivao na Mjeru 8[4] i Mjeru 4 Operacija 4.1.1.[5] na kojoj nikad nije prošao te je 2018. godine prošao na Operaciji 4.1.2.[6] koja mu omogućila kupovinu strojeva. Od banke je uzeo kratkoročan kredit od 2,5 milijuna kuna, država mu je vratila PDV, 70% kredita vraća Ministarstvo, a 700.000 kn mu ostaje za vraćanje na duži period. Mjera 8 mu je omogućila asfaltiranje makadamske ceste, odnosno priključak OPG-a na infrastrukturu u iznosu od 500.000 kn. Od dobivenih sredstava unutar Mjere 4 kupio je novi traktor, stroj za izđubrivanje i veliku prikolicu. Dokumentaciju za spomenute Mjere njemu nije bilo problem nabaviti jer je angažirao konzultantsku firmu, ali tvrdi kako poljoprivrednik jako teško to može sam obaviti zbog kompliciranosti postupka i nedostatka informatičke pismenosti poljoprivrednika. Sve u svemu, ističe kako su mjere hvale vrijedne i daju vjetar u leđa mnogim poljoprivrednicima.

Ispitanik ističe kako su se ulaskom Hrvatske u EU kontrole zakomplicirale i posao za poljoprivrednika otežao. Smatra da su sve obveze Europske unije prenijete na poljoprivrednika, a prava nisu niti približno u Republici Hrvatskoj kao u ostalim zemljama Europske unije; *„Teško je običnom „seljaku“ pratiti sve pravilnike i voditi dnevnik poslova na polju u sat, u minutu.“* Osim toga, veliki problem su potpore jer se ne zna za što se one dobivaju te je nezadovoljan raspodjelom istih jer tvrdi da potiču nerad - država daje potpore po hektaru, ali ne pitaju šta se na istome uzgojilo, gdje se i koliko prodalo te ne vidi koja je tu korist države.

U ovom trenutku vlasnik OPG-a posjeduje 50-ak hektara zemlje koje je s godinama okrupnio te na cijeloj spomenutoj površini ekološki uzgaja djetelinsko-travne smjese koje koristi kao hranu za zimu i ispašu ovaca. Matično stado sastoji mu se od 240 ovaca i godišnje 450 do 500 janjaca koje bez ikakvih problema, zbog kvalitete, po cijeni koja je fiksna cijelu godinu, prodaje ugostitelju iz Dalmacije. Planovi za budućnost su mu pokretanje EKO turizma za koje misli da će biti uspješno zbog prirodnog položaja zemlje koje se nalazi u udolini gdje misli iskopati nekoliko ribnjaka i uz dječje ekskurzije organizirati sportski ribolov (Prilog 10.9.).

[3] Ministarstvo poljoprivrede (2015). Uprava za ruralni razvoj: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Mjera 11. Ekološki uzgoj

[4] Ministarstvo poljoprivrede (2015). Uprava za ruralni razvoj: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Mjera 8. Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje održivosti šuma

[5] Ministarstvo poljoprivrede (2015). Uprava za ruralni razvoj: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Mjera 4. Operacija 4.1.1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava

[6] Ministarstvo poljoprivrede (2015). Uprava za ruralni razvoj: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Mjera 4. Operacija 4.1.2. Zbrinjavanje, rukovanje i korištenje stajskog gnojiva u cilju smanjenja štetnog utjecaja na okoliš

7.2. OPG Trgovac Miško Mijo, Čazma

Na ekološku proizvodnju, tada zvanu zdrava prehrana, odlučio se osamdesetih godina prošlog stoljeća kad se zbog bolesti iz Zagreba preselio u Čazmu. Tada nije bilo nikakvih naznaka ekološke poljoprivrede već je na svoju ruku odlučio ne tretirati kemijskim sredstvima svoje usjeve. Na početku proizvodnje imao je tri do četiri hektara na kojima je uzgajao „sve i svašta“, a sad najveću površinu koristi za uzgoj začinskog bilja.

U komunikaciji s tadašnjom županijskom pročelnicom za poljoprivredu saznao je da je u pripremi Zakon o ekološkoj poljoprivredi te su nakon osnivanja na sajmu u Gudovcu napravili prvi okrugli stol s ekološkim proizvođačima 2001. godine. Zbog neslaganja s predsjednikom Udruge “Eko kultura“ odlučio je istupiti iz iste.

Na županijske subvencije se svake godine redovito prijavljivao te mu je ona subvencionirala nadzor sa 50% ukupnog iznosa. Za njih kaže da je prikupljanje dokumentacije bilo jednostavno, a ističe da je nekima općina u potpunosti plaćala nadzor.

Ulazak u Europsku unije nije niti otežao niti olakšao posao ekološkim proizvođačima iz razloga što prije nije bilo prijavljivanja na mjere, a sada ih ne prijavljuje jer privatne konzultantske kuće naplaćuju i do 25.000 kn bez garancije uspješnosti.

Smatra kako je prije ulaska u Europsku uniju sve bilo jednostavnije i bolje organizirano, a sada se plaća nadzor 2.000 kn i dokumentacija je kompliciranа (vođenje dnevnika). Prvih godinu dana kao član Udruge “Eko kultura“ prisustvovao je ekološkim sajmovima i promovirao svoje proizvode, a nakon izlaska iz Udruge samostalno predstavlja svoje proizvode i na taj ih način pokušava prodati i ljude upoznati s ekološkom poljoprivredom. Prodaja na sajmovima mu nije prioritet jer je na početku imao dogovoren plasman s Makronovom, sada u Bio Bio, a sljedeće godine zbog uspješnog predstavljanja na sajmu u Nürnbergu i u Norvešku, te će zbog toga morati povećati proizvodne kapacitete. Sada, prema ugovoru s trgovinom Bio Bio, dva puta tjedno šalje po 10 kg začina, što na godišnjoj bazi ispadne par tisuća svakog začina (razni umaci, začinsko bilje za juhe, mesa,...) dok je s druge strane privatnih kupaca jako malo. Vlasnik OPG-a ističe kako sada pravi eko sajmovi ne postoje jer su organizaciju preuzele turističke zajednice koje nisu kompetentne zbog toga što ekološke proizvođače stavljaju na iste štandove s konvencionalnim, sve je vrlo neorganizirano te su svi jednaki. Isto tako napominje da domaće nije isto kao ekološko, ali često populacija to izjednačava.

Na pitanje o kontrolama odgovara kako one nisu česte i da možda zbog toga velik broj ljudi uspije predstavljati i prodavati proizvode kao ekološke, a nemaju certifikat koji to dokazuje (Prilog 10.9.).

7.3. OPG Marinkov, Kraljevec

Supružnici Marinkov su s ekološkom proizvodnjom počeli 2000. godine kada su se preselili iz Zagreba zbog nezadovoljstva užurbanim načinom života. Uz zemlju koju je suprug dobio u nasljedstvo (livadu od 1 ha) kupili su dio zemlje preko puta kuće i na svoju ruku odlučili ništa ne tretirati. Prvotni plan bio je zasaditi grah i češnjak i uzgajati ga bez korištenja pesticida, no malo pomalo počeli su uzgajati voće i povrće za svakodnevnu konzumaciju. Početkom 2003. godine svoje su proizvode prodavali na tržnici te su zbog jedne anegdote[7] odlučili postati drugačiji od drugih - dovozili su voće i povrće na kućni prag. Imali su 30 do 40 redovitih kupaca na području Bjelovara i Zagreba (za više nisu imali kapaciteta) te su zbog opsega posla imali dvije zaposlenice. Uz stalne korisnike bili su i kooperanti tvrtki Biovega d.o.o.

Glavni i jedini problem službenog početka ekološke proizvodnje ovog OPG-a bio je to što je bilo dozvoljeno sijati samo netretirano sjeme, no takvog nigdje u Republici Hrvatskoj nije bilo za kupiti.

U zgradi Županije su 2001. godine susreli dva poljoprivrednika koja su se bavila ekološkom proizvodnjom, upoznali se, te nekoliko dana kasnije u vrlo opuštenoj atmosferi održali prvi sastanak Udruge "Eko kultura". Navodi kako su dvije najpozitivnije stvari iz osnivanja Udruge proizašle: povezivanje, odnosno uzajamno izmjenjivanje informacija i kooperacija. Prva veća akcija Udruge bila je organizacija prvog ekološkog sajma održanog u Čazmi na kojem su se prezentirali izlagači iz cijele Hrvatske.

Nakon stupanja na snagu Zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN br. 12/01), došao im je prvi nadzor koji je Županija na početku plaćala u cijelosti, a kada se broj ekoloških proizvođača počeo povećavati onda su plaćali 50% ukupnog iznosa. Prepreka kod prijava nije bilo, one su korištene samo dvije, tri godine, a dvije godine kada su se htjeli aplicirati su kod prijave zakasnili. Gospođa s kontrolama nije bila zadovoljna jer uz sav trud koji je uložila i imanje kojim se ponosila (vodila je dnevnik OPG-a od prvih dana kada to nije bilo potrebno), inspektor iz nadzora je po dolasku samo provjerio čestice i prošetao se po polju razgovarajući na mobitel. Nakon 2010. godine kontrole su postale češće i rigoroznije.

Nakon suprugove smrti i približavanja njezine mirovine, sve manje i manje se posvećivala OPG-u te ga je 2013. godine i ugasila. I danas uzgaja sve kulture, ali za vlastite potrebe i za potrebe svoje obitelji. Sada je Udruga pred gašenjem između ostalog i zbog izostajanja potpore od strane države (Prilog 10.9.).

[7] Gospodin (kupac) je žurio na posao i požalio se kako ne može kupljene proizvode uzeti sa sobom na što su mu oni ponudili da mu na kućnu adresu dostave

7.4. Obiteljsko eko gospodarstvo Nakani, Velika Pisanica

Gospođa Nakani je s eko proizvodnjom krenula nakon odlaska u mirovinu 2000. godine, dvije godine prije donošenja zakona o eko proizvodnji. Na ekološku proizvodnju se odlučila kako bi joj obitelj imala što kvalitetniju, netretiranu, domaću hranu, a s povećanjem proizvodnje i prodaju svojih proizvoda odlučila se kada je vidjela da se ljudima sviđaju njezini proizvodi i da su općenito sve traženiji. Na samome početku krenula je s biodinamičkim uzgojem, radila gnojnicu od koprive, gnojnicu od gaveza, kompostirala, te nikada do dana današnjeg nije koristila umjetno gnojivo.

Prvi certifikat dobila je 2002. godine, a bila je jedna od osnivačica prve eko udruge u svojoj županiji, Eko kulture. Ideja osnivanja udruge je došla iz razloga pokazivanja žiteljima Bjelovarsko-bilogorske županije da se može kvalitetnije i zdravije hraniti.

Problema na početku proizvodnje nije imala, koristila je Sjetveni priručnik autorice Marie Thun i odlazila na predavanja koje je organizirala novoosnovana udruga. U organizaciji Bjelovarsko-bilogorske županije, kao članovi udruge, godinama su posjećivali eko sajmove u Dubrovniku, Čakovcu, Zagrebu, Čazmi, no s godinama takvih sajmova je sve manje i manje.

Iako ne koristi često subvencije, jer tvrdi da joj ne trebaju, prvu je dobila 2008. godine. Iznos od 33.000,00 kuna dobila je od Županije, a projekt joj je izradila Razvojna agencija. Taj novac je iskoristila za uređenje mini radionice. Papirologija nije bila komplicirana, no tome je pridonio odlazak na edukacije, bez kojih bi cijeli proces bio znatno kompliciraniji. Nakon uređenja mini radionice, prošla je kontrolu koja je utvrdila da je troškovnik realiziran u skladu s planovima.

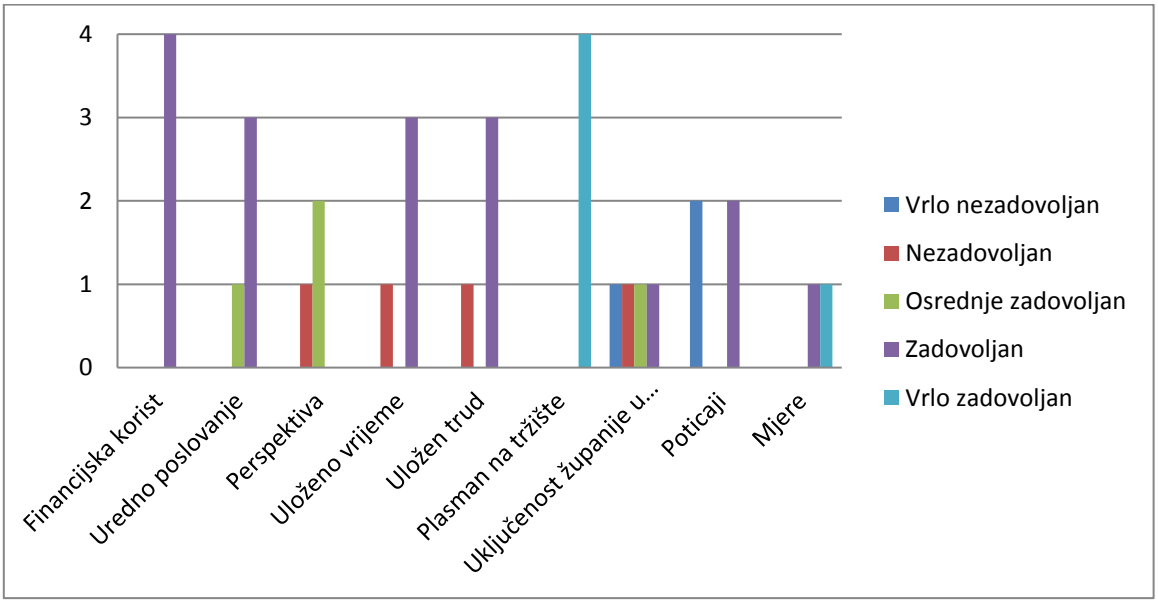
Lokalna vlast u općini u kojoj se nalazi OPG ima puno razumijevanja prema eko proizvođačima. Tako su, nakon što je Županija prestala sufinancirati nadzor, krenuli s plaćanjem istog i to u stopostotnom iznosu, a zauzvrat općina koristi njihove proizvode kao službene poklone time ih promovirajući u zemlji i inozemstvu.

Gospođa smatra da je ulazak u EU dosta otežao ekološku proizvodnju. Kao jedan od primjera navodi kako u Sloveniji ekološki poljoprivrednici mogu prodavati svoje sjeme, što se u Hrvatskoj ne može. Također, čude je neke nelogičnosti što se tiče prijevoda – čičoka je isto što i suncokret te baš tim izjednačavanjem nečega što nije isto tvrdi da gubimo identitet i neke kulture koje su generacijama rasle u našem podneblju, a pravila EU ih ne dozvoljavaju. Pohvaljuje EU projekte koji omogućuju poljoprivrednicima nabavku strojeva i potpore. Negativnosti vidi u zamršenijoj i kompliciranijoj papirologiji, no navodi kako je njoj vođenje dnevnika nakon ulaska u Europsku uniju jednostavnije. Jedini projekt na koji se namjerava

prijaviti je onaj za mali traktor unutar Podmjere 4.1.[8] koji će joj omogućiti lakše malčiranje parcele.

No, naglašava kako je ona u mirovini i ne ide za zaradom i velikim količinama jer joj to nije financijski potrebno, a poljoprivrednicima kojima je to jedini izvor zarade i kojima to znači život, razni pravilnici i dugotrajnost procesa znatno otežavaju posao i preživljavanje (Prilog 10.9.).

Na temelju odgovora dobivenih od intervjuiranih poljoprivrednika može se uočiti kako su se svi poljoprivrednici jednako izjasnili kad je financijska korist u pitanju jer kažu da su njome zadovoljni. Također, svi su vrlo zadovoljni plasmanom proizvoda na tržište. Kažu kako za zdrave proizvode uvijek ima kupaca, nekad čak i toliko da je potražnja bila veća od ponude. Tri od četiri poljoprivrednika se složilo i reklo kako su poslovanjem, uloženim vremenom i trudom s obzirom na vraćenu korist zadovoljni, dok je jedan poljoprivrednik time nezadovoljan, a što se perspektive za budućnost tiče je osrednje zadovoljan. Potporama su poljoprivrednici u istoj mjeri vrlo nezadovoljni i zadovoljni. Mjerama koje su poljoprivrednicima na raspolaganju oni su zadovoljni i vrlo zadovoljni, iako samo dvoje zna za mjere unutar Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. Što se uključenosti županije u promociju tiče, svaki poljoprivrednik je svoje zadovoljstvo drugačije izrazio, osim što nitko od njih time nije vrlo zadovoljan (Grafikon 7.11., Prilog 10.10.).

Grafikon 7.11. Zadovoljstvo poljoprivrednika ulaskom u posao bavljenja ekološkom proizvodnjom

Izvor: izrada autora, 2018.

[8] Ministarstvo poljoprivrede (2015). Uprava za ruralni razvoj: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Podmjera 4.1. Potpora za ulaganje u poljoprivredna gospodarstva

7.5. Savjetodavna služba

Savjetodavna služba predstavlja „most“ između državne vlasti odnosno Ministarstva poljoprivrede, raznih istraživačkih institucija (fakulteta) i poljoprivrednika te je glavni organizator predavanja. Savjetodavna služba je ta koja zna pravo stanje na terenu, razlike između županija, specifične probleme, izazove s kojima se poljoprivrednici susreću. Od 2014. godine kad su uvedene Mjere ruralnog razvoja, za sve korisnike mjere edukacije su obavezne dok prije to nije bio slučaj. Edukacije su besplatne za sve korisnike i u prvoj godini traju 18 sati (6+6+6), a u svakoj sljedećoj šest sati godišnje.

Djelatnica Savjetodavne službe smatra kako su svi ekološki proizvođači upoznati s Mjerom 11 jer su u pitanju veliki iznosi novca, a za većinu je to jedina motivacija da se na istu prijave. Mjera 11 većinom se sufinancira iz EU i svi moraju voditi evidenciju o korištenju sredstava za zaštitu bilja, svi moraju odlagati ambalažu od otrova na primjeren način (kod ovlaštenih prikupljivača), te se sve radnje moraju evidentirati. Unutar podmjere 11.1.[9] poticaji su nešto veći nego kod one za održavanje već postojećih što je i razlog velikog broja novih ekoloških proizvođača.

Govori kako je poljoprivrednicima općenito komplicirano ispunjavati prijave, a neki čak nemaju e-mail koji je potreban za prijavljivanje na Mjere. Procedura prijave na Mjeru 11 nije komplicirana jer je postupak brz i jednostavan te ne zahtijeva posebno ispunjavanje ikakvih obrazaca.

Kada se govori o nezadovoljstvu ekoloških proizvođača treba istaknuti nezadovoljstvo kašnjenjem sredstava, pogotovo kada su u tijeku neke kontrole koje se moraju platiti. Također, iz razloga što je svota novca ograničena povećanjem broja proizvođača, pojedinačne potpore postaju sve manje. Isti tako, nezadovoljni su time što ne mogu plasirati proizvode, a nemaju ih gdje skladištiti ili preraditi. No, djelatnica Savjetodavne službe smatra da je krivica dijelom i njihova zbog neorganiziranosti tržišta i straha od udruživanja. Iako djelatnica smatra vođenje dnevnika korisnim, poljoprivrednici se s time ne slažu i ono im stvara problem i opterećenje. S gledišta djelatnice, veliki problem je što se dobivene potpore ne ulažu natrag u proizvodnju. Najveći nedostatak Programa ruralnog razvoja vidi u tome što nisu propisani nikakvi prinosi koji su minimalni već svi prijavljeni dobivaju jednake potpore, a to vodi do nebrige oko određene kulture i iskorištavanja potpora.

7.6. Upravni odjel za poljoprivredu, zaštitu okoliša i ruralni razvoj

Kao što je već rečeno, priča o ekološkoj poljoprivredi u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji započela je davne 2000. godine na inicijativu nekolicine entuzijasta. Razlozi su bili različiti, a većinom su to bili oni zdravstvenih i ekonomskih pitanja. Uslijedilo je osnivanje udruge koja

[9] Ministarstvo poljoprivrede (2015). Uprava za ruralni razvoj: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Podmjera 11.1. Plaćanja za prijelaz na prakse i metode ekološkog uzgoja

je okupila veliki broj proizvođača, prerađivača, ali i potrošača iz svih dijelova županije. Osnovna zadaća im je bila uvođenje praktičnih metoda i spoznaja o ekološkoj proizvodnji hrane, uvažavajući zdrav način življenja i zaštitu okoliša. Danas su mnogi od njih priznati ekološki proizvođači u županiji, ali i šire.

Na pitanje zašto se Županija odlučila subvencionirati ekološku proizvodnju, djelatnica odgovara kako je Županijskoj razvojnoj strategiji ekološka poljoprivredna proizvodnja prepoznata kao jedina moguća alternativa očuvanju zdravlja ljudi i okoliša koja je kao takva obuhvaćena Mjerom 1.1.2.[10]

Program subvencioniranja ekološke proizvodnje u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji imao je za cilj povećanje broja proizvođača ekoloških proizvoda i površina pod ekološkom proizvodnjom. Težili su da Županija u budućnosti ima ekološki prihvatljivu poljoprivrednu proizvodnju i očuvan okoliš. U svrhu ostvarenja tog cilja BBŽ od 2003. godine subvencionira troškove stručne kontrole i izdavanje potvrdnice/certifikata u ekološkoj proizvodnji. Osim toga, pružali su informacije i pomoć zainteresiranima vezanu uz zakonsku regulativu, kontrolna tijela i procedure ulaska u sustav ekološke proizvodnje. Također, od 2003. do 2008. godine je BBŽ podupirala ekološke proizvođače u njihovoj promociji na tržištu, primarno sajmovima i manifestacijama s poljoprivrednom i prehrambenom tematikom.

Županija je sa subvencioniranjem prestala 2013. godine te ponovo počela u studenom 2018. godine objavljivanjem Javnog poziva za dodjelu potpore ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji (Prilog 10.7. i 10.8.).

7.7. Regionalna razvojna agencija

Po mišljenju djelatnika Regionalne razvojne agencije, 90% onih koji se nalaze u poslu ekološke proizvodnje su s Mjerom 11 upoznati, dok oni koji se time ne bave, nisu.

Regionalna razvojna agencija ne vrši prijave za Mjeru 11 već to radi Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Prijava ne zahtijeva rad konzultanta, stoga se oni time ne bave.

Što se tiče Podmjere 6.3.[11], jedan od kriterija odabira će biti ekološka poljoprivreda te ispitanik smatra da će isključivo zbog tog kriterija ljudi ulaziti u ekološku poljoprivredu. Ovo je prvi natječaj osim Podmjere 6.1.[12] gdje će striktno zbog ekološke poljoprivrede biti moguć prolaz u Podmjeri 6.3. Novi pravilnik je izašao s novim kriterijima odabira i tu će se tražiti da oni koji nisu u ekološkoj, budu u ekološkoj. Smatra kako će upravo zbog te Mjere porasti broj

[10] Ministarstvo poljoprivrede (2015). Uprava za ruralni razvoj: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Operacija 1.1.2. Razvoj ekološke i integrirane poljoprivrede

[11] Ministarstvo poljoprivrede (2015). Uprava za ruralni razvoj: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Podmjera 6.3. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava

[12] Ministarstvo poljoprivrede (2015). Uprava za ruralni razvoj: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Podmjera 6.1. Potpora mladim poljoprivrednicima

ekoloških proizvođača i kaže kako bi bilo zanimljivo vidjeti promjenu u broju korisnika (Prilog 10.11.).

Nažalost, na upit za pomoć pri izradi diplomskog rada, u smislu odgovora na postavljena pitanja, od Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju odgovor nisam dobila niti nakon višestrukog kontaktiranja.

8. Zaključak

Ciljevi rada bili su na razini Hrvatske: (1) utvrditi promjenu u broju ekoloških proizvođača i (2) strukturu ekološke proizvodnje (biljne i stočarske) u razdoblju 2009.-2016. Treći cilj rada je bio na primjeru BBŽ-a identificirati promjene u politikama koje reguliraju ekološku proizvodnju prije i nakon pristupanja EU. U radu su korišteni statistički podaci koji su obrađeni uobičajenim metodama, poput indeksa, trenda i stope promjene. U lipnju i srpnju 2018. su provedeni intervjui s poljoprivrednicima i administrativnim djelatnicima u BBŽ.

U svakoj godini analiziranog razdoblja (2009.-2016.) je zabilježen porast broja proizvođača od kojih najveći broj ima Osječko-baranjska županija, a slijede ju Sisačko-moslavačka i Grad Zagreb. Nadalje, prema podacima Ministarstva poljoprivrede 3.983 subjekata zabilježenih kao ekološki proizvođači djeluju na površini od 93.814 hektara od 1.546.019 ukupno korištenog poljoprivrednog zemljišta. Od stočarske proizvodnje ovčarstvo dominira od 2009. godine, a slijedi uzgoj goveda koji je od 2009.-2016. godine varirao u povećanjima i smanjenjima broja grla goveda. Što se tiče biljne proizvodnje u razdoblju od 2009. do 2016. zabilježeno je povećanje svih površina i smanjenje površina neobrađenog zemljišta (za skoro 16 puta). Najviše površina zauzimaju oranice, zatim livade i pašnjaci te voćnjaci, a na najmanje površina se uzgaja povrće.

Iz godine u godinu povećava se udio površina pod ekološkom poljoprivredom, kao i potražnja za ekološkim proizvodima. Bjelovarsko-bilogorska županija (BBŽ) se godinama nalazi među prvih deset županija po broju ekoloških proizvođača. Županija je prepoznala važnost ekološke proizvodnje te do pristupanja EU sufinancirala proizvođače.

Pretpostavka istraživanja je bila kako je do prestanka sufinanciranja došlo zbog složenosti propisa EU, porasta broja proizvođača i nedostatnih financijskih i administrativnih kapaciteta BBŽ-a. Nakon razgovora s djelatnicom Upravnog odjela za poljoprivredu, zaštitu okoliša i ruralni razvoj zaključno je kako je doista sufinanciranje prestalo zbog porasta broja proizvođača i nedostatnih financijskih kapaciteta. Što se složenosti propisa EU tiče, sve je ostalo isto i poljoprivrednicima to nije zadavalo nikakve probleme. Jedino vođenje dnevnika vide kao dodatnu, kompliciranu dokumentaciju. Županija je u proračunu za 2018. osigurala nastavak sufinanciranja što se u studenom 2018. godine i ostvarilo. Natječaji se ne razlikuju mnogo, no neke stavke su se ipak promijenile.

Tijekom intervjua s ostalim djelatnicima službi u BBŽ-u zaključeno je kako su svi poljoprivrednici koji se bave ekološkim uzgojem upoznati s mogućnostima koje im država nudi, a na njima je hoće li to iskoristiti ili neće. Djelatnica Savjetodavne službe ističe kako je poljoprivrednicima općenito kompliciranо ispunjavati prijave, no to s Mjerom 11 nije slučaj jer je postupak brz i jednostavak koji samo zahtijeva odlazak u obližnju Agenciju za plaćanja.

Što se poljoprivrednika tiče, generalno su svi zadovoljni mjerama iz Programa ruralnog razvoja, ali i sufinanciranjem od strane Županije. Za njih kažu kako su hvale vrijedne i daju

vjetar u leđa mnogim poljoprivrednicima. U posao ekološke proizvodnje upustili su se isključivo iz zdravstvenih razloga, ali i financijske koristi kojom je većina zadovoljna.

9. Literatura

1) Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) (2017).
2) Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) (2018).
3) Berisha, V. (2016). Razvoj ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:1066/preview Pristupljeno: 20. veljače 2019.
4) Državni zavod za statistiku(DZS) (2017). Ekološka proizvodnja u 2016. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/01-01-19_01_2017.htm Pristupljeno: 10. siječnja 2019.
5) Europska komisija (EK) (2007). Uredba Vijeća (EZ) br. 834/2007 od 28. lipnja 2007. o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda i stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 2092/91
6) Europska komisija (EK) (2008.a). Uredba Komisije (EZ) br. 1235/2008 od 8. prosinca 2008. o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 s obzirom na režime za uvoz ekoloških proizvoda iz trećih zemalja
7) Europska komisija (EK) (2008.b). Uredba Komisije (EZ) br. 889/2008 od 5. rujna 2008. o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda s obzirom na ekološku proizvodnju, označivanje i kontrolu, Službeni list Europske unije, L 250, Posebno izdanje na hrvatskom jeziku: poglavlje 15, svezak 008, str. 173 – 256
8) Eurostat. Organic operators by status of the registration process (from 2012 onwards) (2017). Dostupno na: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=org_coptyp&lang=en Pristupljeno: 10. siječnja 2019.
9) FiBL Statistics – European and global organic farming statistics (2018). Dostupno na: https://statistics.fibl.org/world/area-world.html?tx_statisticdata_pi1%5Bcontroller%5D=Element2Item&cHash=f367262839ab9ca2e7ac1f333fbb1ca2 Pristupljeno: 4. veljače 2019.
10) Grahovac, P. (2005). Ekonomika poljoprivrede. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga
11) Gugić, J., Grgić, I., Dorbić, B., Šuste, M., Džepina, M., Zrakić, M. (2017). Pregled stanja i perspektiva razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj. Glasnik zaštite bilja. 40(3): 20-30
12) Kisić, I. (2014). Uvod u ekološku poljoprivredu. Zagreb: Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
13) Larson G., Piperno R. D., Allaby, G. R., Purugganan, D. M., Andersson, L., Arroyo-Kalin, M., Barton, L., Climer Vigueira, C., Denham, T., Dobney, K., Doust, N. A., Gepts, P., Gilbert, P. M. T., Gemillion, J. K., Lucas, L., Lukens, L., Marshall, B. F., Olsen, M. K., Pires, J. C., Richerson, P. J., Rubio de Casas, R., Sanjur, O. I., Thomas, M. G., Fuller, D.

Q. (2014). Current perspectives and the future of domestication studies. Dostupno na: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4035915/ Pristupljeno: 6. veljače 2019.
14) Ministarstvo poljoprivrede (MP) (2015). Uprava za ruralni razvoj: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Dostupno na: https://ruralnirazvoj.hr/program/ Pristupljeno: 4. ožujka 2019.
15) Ministarstvo poljoprivrede (MP) (2017.a). Statistika. Dostupno na: https://poljoprivreda.gov.hr/statistika-360/360 Pristupljeno: 12. veljače 2019.
16) Ministarstvo poljoprivrede (MP) (2017.b). Popis subjekata u ekološkoj proizvodnji. Dostupno na: https://poljoprivreda.gov.hr/dokumenti/10?trazi=1&tip2=&datumod=&datumdo=&pojam=&page=3 Pristupljeno: 15. lipnja 2018.
17) Ministarstvo poljoprivrede (MP) (2011). Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj 2011.-2016. Dostupno na: https://www.slideshare.net/ekonomskiportal/akcijski-plan-razvoja-ekoloke-poljoprivrede-za-razdoblje-2011-2016 Pristupljeno: 15. lipnja 2018.
18) Nanić, Z. (2019) Dostupno na: www.zlatananic.hr Pristupljeno: 26. siječnja 2019.
19) Pravilnik o deklaraciji i označavanju ekoloških proizvoda, Narodne novine br. 10/07
20) Pravilnik o ekološkoj poljoprivredi, Narodne novine br. 86/13
21) Pravilnik o stručnom nadzoru u ekološkoj proizvodnji, Narodne novine br. 13/02
22) Pravilnik o stručnom nadzoru u ekološkoj proizvodnji, Narodne novine br. 10/07
23) Puđak, J., Bokan, N. (2011): Ekološka poljoprivreda - indikator društvenih vrijednosti. Sociologija i prostor. 49(2): 137-163.
24) Regionalna razvojna agencija Bjelovarsko-bilogorske županije (2010). Razvojna strategija Bjelovarsko-bilogorske županije 2011.-2013. Dostupno na: http://rerabbz.hr/images/dokumenti/926/strategija-bbz-2011-2013.pdf Pristupljeno: 20. veljače 2019.
25) Zakon o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda, Narodne novine br. 139/2010
26) Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, Narodne novine br. 12/01
27) Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, Narodne novine br. 14/01
28) Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, Narodne novine br. 79/07
29) Zakon o poljoprivredi, Narodne novine br. 30/15
30) Znaor, D. (1996.). Ekološka poljoprivreda, poljoprivreda sutrašnjice. Naklada zavod Globus, Zagreb.

10. Prilog

Prilog 10.1.: Korišteno poljoprivredno zemljište (ha), površine pod ekološkom proizvodnjom (ha), verižni indeksi površina pod ekološkom proizvodnjom, udio površina pod ekološkom proizvodnjom u ukupno korištenim poljoprivrednim površinama (%) i stopa promjene (%) za razdoblje 2009.-2016.

Godina	Korišteno poljoprivredno zemljište, ha	Površine pod ekološkom proizvodnjom, ha	*Verižni indeksi za površine pod ekološkom proizvodnjom*	Udio površina pod ekološkom proizvodnjom u ukupno korištenim poljoprivrednim površinama, %
2009.	1.299.582	14.193	-	1,09
2010.	1.333.835	23.282	*164,04*	1,75
2011.	1.326.083	32.036	*137,60*	2,42
2012.	1.330.973	31.904	*99,59*	2,40
2013.	1.568.881	40.660	*127,44*	2,59
2014.	1.508.885	50.054	*123,10*	3,32
2015.	1.537.629	75.883	*151,60*	4,94
2016.	1.546.019	93.814	*123,63*	6,07
Stopa promjene (%)	2,51	30,96		

Izvor: DZS, obrada Ministarstva poljoprivrede, 2017., obrada autora

Prilog 10.2.: Broj subjekata u ekološkoj poljoprivredi 2012.-2016. u državama članicama EU

Država/godina	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Belgija	1.435	1.656	1.602	1.733	1.946
Bugarska	2.754	3.854	3.893	5.919	6.964
Češka	3.907	3.910	3.866	4.121	4.271
Danska	2.651	2.563	2.538	2.984	3.306
Njemačka	23.032	23.271	23.717	25.078	27.636
Estonija	1.478	1.553	1.542	1.629	1.753
Irska	--	1.351	1.275	1.710	1.765
Grčka	23.448	21.986	20.186	19.604	20.197
Španjolska	30.462	30.502	30.602	34.673	36.207
Francuska	24.425	25.467	26.466	28.884	32.266
Hrvatska	**1.413**	**1.608**	**2.043**	**3.061**	**3.546**

Italija	43.831	45.965	48.662	52.609	64.227
Cipar	719	746	743	1.032	1.174
Latvija	3.496	3.490	3.475	3.634	4.145
Litva	2.511	2.570	2.445	2.672	2.539
Luksemburg	--	83	79	88	93
Mađarska	1.560	1.682	1.672	1.971	3.414
Malta	12	9	10	11	14
Nizozemska	1.658	1.650	1.457	1.475	1.557
Austrija	21.843	21.863	22.184	23.070	24.213
Poljska	25.944	26.598	24.829	22.277	22.435
Portugal	2.833	3.029	3.329	4.103	4.246
Rumunjska	15.280	14.553	14.151	11.812	10.083
Slovenija	2.680	3.045	3.293	3.412	3.513
Slovačka	362	343	403	420	431
Finska	4.316	4.284	4.247	4.328	4.493
Švedska	5.599	5.584	5.406	5.605	5.741
Ujedinjeno Kraljevstvo	4.273	3.908	3.526	3.434	3.402

Izvor: Eurostat, 2017.

Prilog 10.3.: Broj ekoloških proizvođača u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2009. – 2016., verižni indeksi i stopa promjene

Godina	Broj ekoloških proizvođača	*Verižni indeks*
2009.	817	-
2010.	1.125	*137,70*
2011.	1.494	*132,80*
2012.	1.528	*102,28*
2013.	1.609	*105,30*
2014.	2.194	*136,36*
2015.	3.061	*139,52*
2016.	3.546	*115,84*
Stopa promjene (%)	23,33	

Izvor: DZS, obrada Ministarstvo poljoprivrede, 2017.a, obrada autora

Prilog 10.4.: Popis subjekata u ekološkoj proizvodnji po županijama za 2017. godinu

Županija	Broj subjekata
Bjelovarsko-bilogorska	**248**
Brodsko-posavska	258
Dubrovačko-neretvanska	66
Grad Zagreb	322
Istarska	111
Karlovačka	265
Koprivničko-križevačka	78
Krapinsko-zagorska	36
Ličko-senjska	130
Međimurska	79
Osječko-baranjska	670
Požeško-slavonska	185
Primorsko-goranska	182
Sisačko-moslavačka	337
Splitsko-dalmatinska	239
Šibensko-kninska	62
Varaždinska	52
Virovitičko-podravska	186
Vukovarsko-srijemska	133
Zadarska	159
Zagrebačka	185
UKUPNO	3983

Izvor: MP, 2017.b, obrada autora

Prilog 10.5.: Struktura površina (ha) pod ekološkom biljnom proizvodnjom u razdoblju 2009.-2016., verižni indeksi i stopa promjene (%)

Vrsta proizvodnje / Godina	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014	2015.	2016.
Oranice	9.766	17.066	22.156	17.815	19.183	23.802	30.444	44.147
verižni indeksi		*174,75*	*129,83*	*80,41*	*107,68*	*124,08*	*127,91*	*145,01*
stopa promjene (%)	*24,05*							
Voćnjaci	1.264	1.770	2.058	2.851	3.239	3.790	5.638	7.814
verižni indeksi		*140,03*	*116,27*	*138,53*	*113,61*	*117,01*	*148,76*	*138,60*
stopa promjene (%)	*29,72*							
Vinogradi	191	400	614	634	791	931	913	1119,16
verižni indeksi		*209,42*	*153,50*	*103,26*	*124,76*	*117,70*	*98,07*	*122,58*
stopa promjene (%)	*35,22*							
Maslinici	228	322	600	860	1.330	1.472	1.334	1.536
verižni indeksi		*141,23*	*186,34*	*143,33*	*154,65*	*110,68*	*90,63*	*115,14*
stopa promjene (%)	*31,33*							
Livade i pašnjaci	1.998	2.452	4.943	7.635	14.279	16.403	33.612	39.089
verižni indeksi		*122,72*	*201,59*	*154,46*	*187,02*	*114,87*	*204,91*	*116,29*
stopa promjene (%)	*52,93*							
Ugar	84	156	452	720	293	477	1.650,94	1.868
verižni indeksi		*185,71*	*289,74*	*159,29*	*40,69*	*162,80*	*346,11*	*113,15*
stopa promjene (%)	*55,76*							
Neobrađeno zemljište	315	444	352	69	7,43	78,06	26,83	20,04
verižni indeksi		*140,95*	*79,28*	*19,60*	*10,77*	*1050,61*	*34,37*	*74,69*
stopa promjene (%)	*-32,53*							
Povrće	68	284	143	160	165	304	343	323
verižni indeksi		*417,65*	*50,35*	*111,89*	*103,13*	*184,24*	*112,83*	*94,17*
stopa promjene (%)	*38,82*							
Ljekovito bilje	279	388	718	1.159	1.368	2.876	3.494	4.226
verižni indeksi		*139,07*	*185,05*	*161,42*	*118,03*	*210,23*	*121,49*	*120,95*
stopa promjene (%)	*47,44*							
Rasadnici i ostali trajni nasadi	-	-	-	-	-	-	24,89	41,03
verižni indeksi								
stopa promjene (%)								

Izvor: MP, 2017.a, obrada autora

Prilog 10.6.: Struktura stočarske proizvodnje, verižni indeksi i stopa promjene u razdoblju 2009.–2016.

Životinje/godine	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Goveda	6.144	9.796	7.646	5.640	6.540	7.308	7.002	14.442
verižni indeksi		*159,44*	*78,05*	*73,76*	*115,96*	*111,74*	*95,81*	*206,26*
stopa promjene (%)	*13*							
Kopitari	484	452	920	507	874	291	265	1.753
verižni indeksi		*93,39*	*203,54*	*55,11*	*172,39*	*33,30*	*91,07*	*661,51*
stopa promjene (%)	*20,18*							
Ovce	9.688	9.349	14.773	17.601	19.411	21.690	23.774	50.135
verižni indeksi		*96,50*	*158,02*	*119,14*	*110,28*	*111,74*	*109,61*	*210,88*
stopa promjene (%)	*20,47*							
Koze	1.492	1.545	1.206	1.477	1.769	1.552	2.163	3.080
verižni indeksi		*103,55*	*78,06*	*122,47*	*119,77*	*87,73*	*139,37*	*142,39*
stopa promjene (%)	*10,9*							
Svinje	1.299	130	448	1.361	1.122	961	1.114	1.083
verižni indeksi		*10,01*	*344,62*	*303,79*	*82,44*	*85,65*	*115,92*	*97,22*
stopa promjene (%)	*-2,63*							
Perad	1.612	1.137	2.107	1.947	2.036	2.540	2.093	3.388
verižni indeksi		*70,53*	*185,31*	*92,41*	*104,57*	*124,75*	*82,40*	*161,87*
stopa promjene (%)	*11,19*							
Pčele, broj košnica	2.121	2.381	1.804	2.462	2.678	3.649	3.418	2.065
verižni indeksi		*112,26*	*75,77*	*136,47*	*108,77*	*136,26*	*93,67*	*60,42*
stopa promjene (%)	*-0,38*							
Kunići	50	50		23	47	5	5	5
verižni indeksi		*100,00*	*-*		*204,35*	*10,64*	*100,00*	*100,00*
stopa promjene (%)	*-90*							
Proizvodi akvakulture (t)		5		250	400	340	300	100
verižni indeksi					*160,00*	*85,00*	*88,24*	*33,33*
stopa promjene (%)	*64,75*							

Izvor: MP, 2017.a, obrada autora

Prilog 10.7.: Primjeri Javnog poziva za dodjelu sredstava za sufinanciranje ekološke proizvodnje u BBŽ u razdoblju od 2003. do 2012.

JAVNI POZIV
za dodjelu županijskih sredstava za subvencioniranje ekološke proizvodnje u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji

1. PREDMET JAVNOG POZIVA

Predmet Javnog poziva je dodjela županijskih sredstava za poticanje ekološke proizvodnje u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji za XX godinu (u daljnjem tekstu: županijska sredstva). Županijska sredstva se dodjeljuju u visini 50% troškova stručne kontrole i izdavanja potvrdnice u ekološkoj proizvodnji- iznos županijskih sredstava po korisniku ne može biti veći od 10.000,00 kn.

2. KORISNICI

Korisnici županijskih sredstava mogu biti fizičke osobe, odnosno obiteljska poljoprivredna gospodarstva, obrti i zadruge, koji udovoljavaju uvjetima ovog Javnog poziva.

3. UVJETI FINANCIRANJA

Javnom pozivu za dodjelu županijskih sredstava mogu pristupiti obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja zadovoljavaju sljedeće uvjete:

- Da su upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava i u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji u Ministarstvu poljoprivrede,
- Da su upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava (za obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja u tekućoj godini započinju s ekološkom proizvodnjom i kod kojih se obavlja prva stručna kontrola),
- Imaju prebivalište na području Bjelovarsko-bilogorske županije,
- Poljoprivredne površine, stoka, pčelinje zajednice i poljoprivredna proizvodnja za koje korisnici traže županijska sredstva moraju se nalaziti na području Bjelovarsko-bilogorske županije,
- Nemaju dugovanja prema proračunu jedinice lokalne samouprave (grad ili općina), te prema državnom proračunu,
- U tekućoj godini obrađuju najmanje 0,1 ha poljoprivrednih površina, te sukladno važećem zakonu i pravilnicima:
    - Uzgajaju biljne kulture,
    - Uzgajaju stoku,
    - Posjeduju pčelinje zajednice i proizvode med,
    - Prerađuju vlastite sirovine u gotove proizvode

4. POTREBNA DOKUMENTACIJA

Uz obrazac zahtjeva za dodjelu županijskih sredstava za poticanje ekološke proizvodnje u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji za 2012. Godinu, koji se može dobiti u Upravnom odjelu za poljoprivredu, šumarstvo, slatkovodno ribarstvo i lovstvo, korisnici županijskih sredstava obavezno moraju priložiti:

- Obostranu presliku osobne iskaznice,
- Presliku računa ovlaštenog nadzornog tijela za izvršenu stručnu kontrolu i izdavanja potvrdnice o ekološkoj proizvodnji,
- Dokaz o plaćanju računa za stručni nadzor i provedeni postupak potvrđivanja u ekološkoj proizvodnji (uplatnica, virman i dr.)
- Presliku Potvrdnice,
- Potvrdu o izvršenim financijskim obvezama prema proračunu jedinice lokalne samouprave (grad ili općina), te potvrdu o izvršenim financijskim obvezama prema državnom proračunu koji izdaje nadležni Područni ured Ministarstva financija ne stariji od mjesec dana,
- Presliku Rješenja o upisu u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava za korisnike kod kojih se obavlja prvi stručni nadzor

5. ROK ZA PODNOŠENJE ZAHTJEVA

Zahtjevi za dodjelu županijskih sredstava podnose se do XX. XX. XXXX

6. NAZIV TIJELA KOJEM SE PODNOSE ZAHTJEVI

Zahtjevi se podnose u Upravni odjel za za poljoprivredu, šumarstvo, slatkovodno ribarstvo i lovstvo Bjelovarsko-bilogorske županije sa sjedištem u Bjelovaru

7. INFORMACIJE

Županijska sredstva Bjelovarsko-bilogorska županija nakon zaprimanja zahtjeva i provjere dokumentacije isplaćuje na račun korisnika županijskih sredstava koji ispunjavaju uvjete iz ovog Javnog poziva.

Zahtjevi koji nemaju potpunu dokumentaciju ili ne udovoljavaju uvjetima iz Javnog poziva neće se razmatrati.

Sve dodatne informacije mogu se dobiti u upravnom odjelu za poljoprivredu, šumarstvo, slatkovodno ribarstvo i lovstvo Bjelovarsko-bilogorske županije.

Prilog 10.8.: Primjeri Javnog poziva za dodjelu sredstava za sufinanciranje ekološke proizvodnje u BBŽ za 2018.

JAVNI POZIV
za dodjelu potpore ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji

1. PREDMET JAVNOG POZIVA

Predmet javnog poziva je dodjela bespovratnih sredstava iz Proračuna, potpora male vrijednosti (u daljnjem tekstu: potpora) za ekološku poljoprivrednu proizvodnju, sukladno planiranim sredstvima u Proračunu Bjelovarsko-bilogorske županije za 2018. godinu.

2. KORISNICI POTPORA

Korisnici potpora mogu biti poljoprivrednici, upisani u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava i Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji pri regionalnom uredu Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju Bjelovarsko-bilogorske županije, sa sjedištem, proizvodnim površinama i kapacitetima u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Prihvatljivi su isključivo nositelji poljoprivrednog gospodarstva.

3. NAMJENA, CILJ I VISINA MOGUĆE POTPORE

Bjelovarsko-bilogorska županija će dodijeliti potporu za troškove stručne kontrole i izdavanja Potvrdnice za ekološku proizvodnju za 2018. godinu u iznosu 50% prihvatljivih troškova, a najviše 2.000,00 kuna po korisniku, odnosno poljoprivrednom gospodarstvu. PDV nije prihvatljiv trošak. Korisnici potpora dužni su voditi računa o ograničenju potpora male vrijednosti do 15.000 eura u kunskoj protuvrijednosti tijekom bilo kojeg razdoblja od tri fiskalne godine (EU 1408/13). U skladu sa načelom izbjegavanja dvostrukog financiranja, propisanog člankom 7., stavak 2. Zakona o poljoprivredi („Narodne novine, br. 30/15), prihvatljivi zahtjevi za dodjelu potpora su samo oni koji nisu primili potporu od strane Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) i mjerama propisanim Programom ruralnog razvoja RH 2014-2020 te iz nekog drugog izvora financiranja.

4. POTREBNA DOKUMENTACIJA

Potpora se odobrava temeljem podnesenih zahtjeva za dodjelu potpora na propisanom obrascu. Podnositelj zahtjeva za potporu mora priložiti sljedeću dokumentaciju:

- Preslika Rješenja o upisu u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava i Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji pri regionalnom uredu Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju Bjelovarsko-bilogorske županije,
- Obostrana preslika osobne iskaznice podnositelja, za obrte i tvrtke izvadak iz odgovarajućeg registra (e-ispis), - Preslika žiro računa s pripadajućim IBAN brojem (za OPG obvezno nositelja poljoprivrednog gospodarstva),

- Preslika potvrdnice za ekološku proizvodnju na ime korisnika usluge stručne kontrole i potvrđivanja (certifikacije),
- Preslike računa i dokaza o plaćanju prihvatljivog troška,
- Izjavu o dodijeljenim potporama male vrijednosti,
- Izjava korisnika da nije primio javnu potporu iz drugih izvora,
- Privola/suglasnost za obradu i objavu osobnih podataka

5. NAČIN, MJESTO I ROK PODNOŠENJA ZAHTJEVA

Zahtjev se podnosi na propisanom obrascu objavljenom na web stranicama Bjelovarsko-bilogorske županije, www.bbz.hr – Javni pozivi, a ispunjeni zahtjev se uz priloženu svu potrebnu dokumentaciju, dostavlja putem pošte na adresu:

Bjelovarsko-bilogorska županija Upravni odjel za poljoprivredu, zaštitu okoliša i ruralni razvoj s naznakom: „Javni poziv za dodjelu potpore ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji“

Ovaj javni poziv objavljuje se na internetskim stranicama Županije i u tisku. Javni poziv je otvoren od 26. studenoga 2018. godine do utroška sredstava planiranih u Proračunu Bjelovarsko-bilogorske županije za 2018. godinu, a najkasnije do 28. prosinca 2018. godine.

6. ODOBRAVANJE POTPORA:

Postupak obrade podnesenih zahtjeva provodi Povjerenstvo za dodjelu potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju (nastavno: Povjerenstvo). Povjerenstvo razmatra zaprimljene zahtjeve, utvrđuje pravovremenost, potpunost prijave, udovoljavanje prijave propisanim uvjetima, iznos prihvatljivih troškova, te predlaže županu dodjelu potpora. Na temelju prijedloga Povjerenstva, župan Bjelovarsko-bilogorske županije donosi Odluku o dodjeli potpora. S korisnikom potpore zaključuje se ugovor kojim se uređuju međusobna prava i obveze korisnika i županije. Isplata dodijeljene potpore temeljem Odluke o dodjeli potpora biti će isplaćena na način da se dodijeljene potpore isplati u roku od 30 dana od potpisivanja Ugovora s korisnikom.

7. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE:

Administrativnu i/ili terensku kontrolu namjenskog trošenja potpore provodi Upravni odjel za poljoprivredu, zaštitu okoliša i ruralni razvoj. U slučaju utvrđivanja nenamjenskog trošenja županijske potpore i davanja neistinite dokumentacije Bjelovarsko-bilogorska županija će zatražiti povrat cjelokupnog iznosa potpore, uvećanog za zakonsku zateznu kamatu.

8. INFORMACIJE:

Sve informacije mogu se dobiti u Upravnom odjelu za poljoprivredu, zaštitu okoliša i ruralni razvoj Bjelovarsko-bilogorske županije

Prilog 10.9.: Smjernice za intervju - poljoprivrednici:

1. Kada ste počeli s ekološkom proizvodnjom i što vas je potaknulo da s istom počnete?
2. S kojim ste se problemima suočavali na početku proizvodnje?
3. Kako ste došli na ideju osnivanja Udruge i koje pozitivne stvari su iz toga proizašle
4. Jeste li bili zadovoljni subvencijama koje je županija nudila?
5. Jeste li nailazili na neke prepreke kod prijave za subvencije?
6. Jesu li uslijedile kontrole odnosno nadzori nakon dobivanja sredstava
7. Koliko se detaljno provjeravalo iskorištavanje dobivenih sredstava
8. 2012. godina je bila zadnja godina u kojoj je županija subvencionirala ekološku proizvodnju. Je li vam prestanak subvencioniranja predstavljao velik problem
9. Nakon ulaska u EU došlo je do promjena u zakonima, koliko vam je to stvaralo problem
10. Mislite li da je ekološka proizvodnja bila bolje definirana (i lakše razumljiva) prije ulaska u EU (Zakon o ek. poljoprivredi, Pravilnik o stručnom nadzoru,...)
11. Kako/kad ste saznali za Mjeru 11 Programa ruralnog razvoja 2014-2020?
12. Jeste li se za istu prijavljivali i jeste li kod prijave imali ikakvih problema/teškoća?
13. Koliko je trajalo razdoblje od prijave do odobrenja vaše prijave
14. Jesu li se kontrole postrožile u odnosu na one prije ulaska u EU
15. Po vašem mišljenju, je li ulazak u EU olakšao ili otežao bavljenje ekološkom proizvodnjom

Prilog 10.10.: Tablica dana poljoprivrednicima u kojoj su ocjenjivali zadovoljstvo ulaska u posao bavljenja ekološkom poljoprivredom

	Vrlo nezadovoljan	Nezadovoljan	Osrednje zadovoljan	Zadovoljan	Vrlo zadovoljan
Financijska korist					
Uredno poslovanje					
Perspektiva					
Uloženo vrijeme					
Uložen trud					
Plasman na tržište					
Uključenost županije u promociju					

Izvor: izrada autora, 2018.

Prilog 10.11.: Smjernice za intervju - administracija:

Županijski ured

1. BBŽ se nalazi među prvih deset županija u RH po broju upisanih eko proizvođača. Od samog početka županija je imala više proizvođača od većine županija. Što mislite, zašto je to tako?
2. Zašto se Vaša ustanova odlučila subvencionirati ekološku proizvodnju?
3. Na koji način ste subvencionirali ekološke proizvođače?
4. Zašto ste sa subvencioniranjem prestali?
5. Pomažete li i na koji način ekološke proizvođače, primjerice kroz organizaciju sajmova i sl.?

Regionalna razvojna agencija

1. Po Vašem mišljenju, jesu li ekološki poljoprivrednici upoznati s Mjerom 11 (Podmjera 11.1. Plaćanja za prijelaz na prakse i metode ekološkog uzgoja i Podmjera 11.2. Plaćanja za održavanje praksi i metoda ekološkog uzgoja)?
2. Koje su najčešće nedoumice koje poljoprivrednici imaju oko Mjere 11?
3. Koliko je procedura prijave za Mjeru 11 kompliciranа?
4. Koliko je projekata prijavljeno, a koliko odobreno za Mjeru 11?
5. Je li s Vašeg administrativnog gledišta, ostvarivanje prava na plaćanja jednostavnije sada kada smo u EU ili je bilo jednostavnije prije ulaska u EU?
6. Ulaskom u EU morali smo se prilagoditi ZPP-u. Mislite li da je zakonski okvir ekološke poljoprivrede bio jednostavniji (i razumljiviji) prije ulaska u EU?

Savjetodavna služba

1. Organizirate li edukacije za proizvođače koji namjeravaju ili su se počeli baviti ekološkom proizvodnjom? Koje su bile teme tih edukacija?
2. Po Vašem mišljenju, jesu li poljoprivrednici upoznati s Mjerom 11 (Podmjera 11.1. Plaćanja za prijelaz na prakse i metode ekološkog uzgoja i Podmjera 11.2. Plaćanja za održavanje praksi i metoda ekološkog uzgoja)?
3. Koje su najčešće nedoumice koje poljoprivrednici imaju oko Mjere 11?
4. Koliko je procedura prijave za Mjeru 11 kompliciranа?
5. Je li s Vašeg administrativnog gledišta, ostvarivanje prava na plaćanja jednostavnije sada kada smo u EU ili je bilo jednostavnije prije ulaska u EU?
6. Ulaskom u EU morali smo se prilagoditi ZPP-u. Mislite li da je zakonski okvir ekološke poljoprivrede bio jednostavniji (i razumljiviji) prije ulaska u EU?
7. Postoji li možda neki segment u ekološkoj proizvodnji kojom su ljudi izuzetno zadovoljni i kojoj su izuzetno nezadovoljni?
8. Koliko su, po Vašem mišljenju, stroge kontrole koje se provode kod ekoloških proizvođača?

Životopis

Anamarija Brečević rođena je 13. srpnja 1994. godine u Puli. Osnovnu školu završava u Vrsaru 2009. godine i upisuje Srednju ekonomsku školu u Poreču. Srednju školu završava 2013. godine te iste godine upisuje Zdravstveno veleučilište u Zagrebu, smjer Sanitarno inženjerstvo. Preddiplomski studij završava 2016. godine, s obranom završnog rada na temu „Energetski unos i parametri kakvoće prehrane u dječjim vrtićima na području Republike Hrvatske“ pod mentorstvom dr.sc. Daria Lasića, dipl.ing. Diplomski studij upisuje na Agronomskom fakultetu, smjer Agrobiznis i ruralni razvitak.

Služi se engleskim jezikom u govoru, pisanju i razumijevanju (C1 stupanj) i početna je korisnica talijanskog jezika u govoru, pisanju i razumijevanju (A2 stupanj).